

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Negligera ett offer så skapas en förövare?

En jämförande kvalitativ undersökning av diskurserna
gällande partnervåld på två hjälpverksamheter:
en mansenhet och en kvinnoenhet.

Socionomprogrammet

C-uppsats VT 2011

Författare:

Kaisa Raumala

Lovisa Sandin

Handledare:

Dietmar Rauch

Abstract

Titel **Negligera ett offer så skapas en förövare?**

En jämförande kvalitativ undersökning av diskurserna gällande partnervåld på två hjälpverksamheter: en mansenhet och en kvinnoenhet.

Författare Kaisa Raumala och Lovisa Sandin

Nyckelord Partnervåld, makt, utsatthet, diskurs

Uppsatsens syfte är att undersöka professionella hjälparbetares subjektiva uppfattning av fenomenet partnervåld och hur de beskriver bemötande och terapeutisk behandling av de hjälpsökande.

Uppsatsen tar avstamp utifrån våldsutsatta män inom partnervåld men även de övriga rollerna som kan uppstå inom destruktiva heterosexuella relationer berörs: våldsutövande män, våldsutövande kvinnor samt våldsutsatta kvinnor. Vi utgår från professionellas uppfattning om sitt betraktande, bemötande, behandling samt benämning av rollerna inom partnervåld och gör en analys utifrån ett diskursperspektiv, ett viktimiteringsperspektiv samt ett genusperspektiv av institutionsdiskurserna som förs på enheterna.

Ansatsen är kvalitativ genom enskilda intervjuer med professionella som arbetar på en enhet som tar emot män kontra en enhet som tar emot kvinnor och utsagorna jämförs sedan med varandra för att fördjupa förståelsen av fenomenet.

De resultat vi funnit i uppsatsen antyder att diskurserna på de två enheterna skiljer sig från varandra vilket eventuellt skulle kunna ge ett möjligt svar på varför mäns utsatthet utifrån vår erfarenhet är så osynligt i samhället. Benämning av de roller som skapas i de destruktiva relationerna är ett av de mest intressanta resultat vi funnit, då beskrivningarna av rollerna enligt vår uppfattning skiljer sig markant mellan de två enheterna.

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till våra informanter på enheterna som ställt upp med sin tid och delat med sig av sin kunskap.

Vi vill även rikta ett stort tack till vår handledare Dietmar Rauch som varit till stor hjälp med idéer och konstruktiv kritik och som har hanterat vår tidsoptimism på ett beundransvärt sätt.

Nästa gång ska vi ta bättre vara på tiden.

Tack även till dem som har gett oss värdefulla tips på litteratur och perspektiv kring ämnet.

Dessutom vill vi tacka oss själva för att vi stått ut med varandra under dessa tuffa veckor.

Författarna

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Begreppsdefinitioner och avgränsningar	2
1.3 Problemformulering och tidigare forskning	3
1.4 Syfte och frågeställning	8
2. Teoretiska analysverktyg	9
2.1 Diskurs	9
2.2 Genus	11
2.2.1 Feminism	11
2.2.2 Maskuliniteter	13
2.3 Viktimisering – skapande av offer	14
3 Metod	17
3.1 Urval och avgränsningar	17
3.1.1 Urvalsdiskussion	18
3.2 Intervjuguide	19
3.3 Intervjusituationer	19
3.4 Bearbetning av intervjumaterial	21
3.5 Analysmetod	21
3.6 Presentation av resultat och analys	22
3.7 Forskningsdesign	22
3.8 Förförståelse	23
3.9 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet	24
3.10 Etiska överväganden	25

4 Resultat och analys	27
4.1 Tema 1 – Beträktande av fenomenet partnervåld	27
4.1.1 Varför utövar någon partnervåld? – Uppväxtförklaring	27
4.1.2 Varför utövar någon partnervåld – makt och genusförklaring	28
4.1.3 Varför blir någon utsatt för partnervåld – uppväxtförklaring	29
4.1.4 Varför blir någon utsatt för partnervåld – makt och genusförklaring	29
4.1.5 Utövare eller utsatt – är rollerna alltid de samma och är våldet ömsesidigt?	30
4.1.6 Sammanfattande analysdiskussion om enheternas perspektiv på partnervåld.	31
4.2 Tema 2 – Bemötande/behandling av individerna	32
4.2.1 Instruering och insiktsskapande – Du har bara ansvar för dig själv!	32
4.2.2 Ifrågasättande och skapande av offer samt icke-skapande av offer	33
4.2.3 Skapande av förövare samt icke-skapande av förövare	34
4.3 Diskursskifte i samhällssynen?	36
4.3.1 Mansenhetens institutionsdiskurs - resultat	36
4.3.2 Kvinnoenhetens institutionsdiskurs – resultat	38
4.3.3 Jämförande av resultaten	39
4.4 Enheternas institutionsdiskurser – jämförande analys	41
5. Diskussion och vidare forskning	43

Referenslista

Bilagor:

Missivbrev

Frågeguide kvinnoenhet

Frågeguide mansenhet

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Begreppet våld i nära relationer, eller partnervåld som vi väljer att kalla det¹, är välkänt i samhället som ett problem som riktar uppmärksamheten mot kvinnor som offer och män som förövare. Dessa konstruktioner av rollerna finns i våra medvetanden och de flesta har svårt att tänka sig att det skulle kunna se annorlunda ut. Inom skönlitteratur, filmer och media porträtteras förövare och offer på olika sätt, både manliga och kvinnliga förekommer. Vi ser dock en generell skillnad i hur populärkulturen skildrar fenomenet partnervåld beroende på vem som innehar vilken roll; framför allt genom att då män dominerar sin partner är genren ofta drama/thriller² medan då kvinnor dominerar sin partner är genren istället komedi³. Denna tanke konstateras också av Philip W. Cook som hänvisar till en studie från 1960-talet där 20 komiska seriestrippar analyserats utifrån konfliktsituationer inom äktenskap. Männerna i seriestripparna var i 63 procent av konfliktsituationerna utsatta för fientlighet och attack från sina fruar medan fruarna var utsatta av sina män i 39 procent av situationerna. Cook drar slutsatsen att fruars attack mot sina män ses som något komiskt, till skillnad från det motsatta förhållandet⁴. I andra exempel i populärkulturen då kvinnor brukar våld mot sin partner porträtteras kvinnan som psykiskt sjuk, utan ansvar för sina handlingar och i behov av vård snarare än straff⁵. Media spelar stor roll i hur stereotyper av roller förs ut i samhällssynen⁶.

Vi har valt att studera fenomenet partnervåld och de roller som skapas i dessa relationer. En anledning till att vi valt ämnet är vår egen reaktion på fenomenet män som utsatta för kvinnlig dominans. Exempelvis så skrattar vi också åt tidigare nämnda komedier och såg det förut inte som ett problem. Insikten om våra fördomar kom när en gemensam vän till oss berättade om en ångestladdad situation där han blev antastad av en äldre kvinna i en högre yrkesposition än han själv, och där vår spontana reaktion på hans problem var att han borde se det som något positivt och smickrande och ta lärdom av den äldre kvinnans erfarenheter. När vi sedan pratade om situationen insåg vi att om rollerna varit ombytta, om en kvinna blivit antastad av

¹ Anledningen till att vi väljer att kalla problemet ”partnervåld” är eftersom begreppet ”våld i nära relationer” även inbegriper våld inom andra typer av relationer. Då vi endast kommer fokusera på våld inom kärleksrelationer anser vi partnervåld vara ett bättre begrepp. Se även 1.2. Begreppsdefinitioner och avgränsningar, där vi även har vår definition av våld.

² Exempel: Filmen *Sova med fienden*, Boken/filmen *Ondskan*, boken *Gömda*.

³ Exempel: Serien *2 ½ män* (en tidigare partner till den manliga karaktären som förföljer, manipulerar och våldsför sig på honom), serietidningen *Lilla Fridolf*.

⁴ P.W. Cook, *Abused men: the hidden side of domestic violence*, Praeger, Westport, Conn., 1997.

⁵ Exempel: Boken/Filmen *Lida*, filmen *Färlig förbindelse*.

⁶ P.R. Hinton, *Stereotyper, kognition och kultur*, Lund, Studentlitteratur, 2003.

en äldre man, så hade vi sett på det mer allvarligt. Då hade vi troligtvis ansett att den äldre mannen utövar sin maktposition gentemot den underordnade kvinnan som inte har makt att försvara sig. Insikten fick oss att börja fundera på hur vi, författarna, och samhället i stort ser på manlig utsatthet och kvinnlig dominans. Våra diskussioner mynnade ut i att det som av samhället som vi ser det och av männen själva troligtvis ses som den mest förnedrande manliga utsattheten är den som sker i en kärleksrelation till en kvinna. Oavsett samhällsposition upplever vi att det är just i kärleksrelationen som mannen enligt samhällsnormen ska vara den starke, den som ska ha makt och den som i vissa relationer utövar makten genom våld. Vad händer med de män i heterosexuella relationer som istället utsatts för maktutövning och våld av sin kvinnliga partner?

1.2. Begreppsdefinitioner och avgränsningar

Våld och partnervåld – Vi har i vår uppsats en bred definition på vad våld innebär. Framför allt lägger vi i begreppet allt fysiskt våld eller hot om fysiskt våld både med och utan tillhyggen, men även psykiskt våld såsom isolering och kränkningar, sexuellt våld, materiellt och ekonomiskt våld i form av exempelvis kontroll av den andres ekonomi etcetera, oberoende av vem i relationen det är som utför våldet. I den tidigare forskningen som vi presenterar fokuseras dock mest på fysiskt våld.

Partner – Vi räknar i begreppet även med f.d. partners då våldet i många fall fortsätter även efter separation. I uppsatsen har vi enbart fokus på heterosexuella parrelationer, och anledningen till detta är framför allt för att vi vill undersöka hur fenomenet ser ut utifrån ett genusperspektiv när en kvinna utövar våld mot en man men även vid det motsatta förhållandet. Vi kommer i uppsatsen inte fokusera nämnvärt på det våld som kan förekomma inom andra typer av relationer; såsom föräldrar-barn, syskon, släktingar, vänner, professionella relationer etcetera.

Hjälpverksamhet – Som vi använder begreppet inbegriper det alla verksamheter som i sitt arbete möter personer som söker hjälp för partnervåld, antingen de blivit utsatta för eller har utfört partnervåld, det vill säga socialtjänst, polis, brottsofferjourer, familjerådgivning etcetera.

1.3. Problemformulering och tidigare forskning

Innan vi beskriver syftet med *vår* uppsats vill vi att läsaren ska följa med i de funderingar vi hade *innan* vi kom fram till exakt vad vi ville undersöka gällande ämnet partnervåld. Vi kommer därför, med hjälp av tidigare forskning inom ämnet, försöka förklara problemet som vi ser det och i den mån det är möjligt svara på dessa funderingar.

Finns det då verkligen kvinnor som utövar partnervåld mot män?

Vid mätning av förekomsten av partnervåld har forskare fått fram olika siffror beroende på vilken sorts studie de använt, vilken kontext respondenterna befinner sig i, vad intervjuaren har frågat om samt på vilket sätt frågorna har ställts⁷. Murray A. Straus beskriver att det finns en stor skillnad i resultat beroende på om studien är en brottsofferstudie eller en familjekonfliktstudie, alltså om respondenterna har blivit utsatta för brott kontra mätningar av konflikter i familjerna. I brottsofferstudier rapporteras i jämförelse låga siffror av partnervåld över lag. Dock framkommer det i brottsofferstudier i regel en betydligt högre andel män som utsätter sin partner för våld än det motsatta, medan det i familjekonfliktstudier förekommer partnervåld ungefär lika ofta både av män och av kvinnor. Exempelvis nämner Straus en årlig amerikansk brottsofferstudie; National crime victimization survey där i genomsnitt 7,7 procent av paren rapporterar våld utfört av mannen medan 1,1 procent rapporterar våld utfört av kvinnan⁸. I en svensk brottsofferstudie utförd 2008 av Brottsförebyggande rådet, Brå, rapporteras låga förekomster av partnervåld. På frågan om respondenten utsatts för misshandel, sexuellt våld, trakasserier och/eller hot av nuvarande eller tidigare partner svarade 1,2 procent av kvinnorna och 0,3 procent av männen bekräftande⁹. Klara Hradilova Selin har skrivit en rapport med fokus på analys av denna Brå-rapport och hon tror att den låga uppgivna våldsfrekvensen beror på att rapporten har en snäv definition av våld. Selin skriver att när undersökningen har en bredare definition av våld visar resultaten ofta en högre våldsfrekvens¹⁰, och det är med en sådan definition de flesta familjevåldsstudier genomförts. Murray A. Straus hänvisar till en familjekonfliktstudie från 1985 som påvisar att i 48,6 procent av relationerna där våld förekommer är båda parter våldsamma, i 25,9 procent är mannen den enda våldsamma och i 25,5 procent är kvinnan den enda våldsamma. I samma

⁷ K.H. Selin, Rapport 2009:12: Våld mot kvinnor och män i nära relationer: Våldets karaktär och offrens erfarenheter av kontakter med rättsväsendet, Brottsförebyggande rådet, Brå, Stockholm.

M.A Straus, 'Women's violence toward men is a serious social problem' i Loseke, D. R., Gelles, R. J. & Cavanaugh, M. M. (red.), *Current controversies on family violence*, 2. uppl., Sage Publications, Thousand Oaks, CA, 2005, s.55-77.

⁸ Straus 2005.

⁹ Brottsförebyggande rådet, Brå, *Nationella trygghetsundersökningen 2008. Teknisk rapport*. Rapport 2009:3, Brottsförebyggande rådet, Stockholm.

¹⁰ Selin, 2009.

studie påvisas också att kvinnan oftare än mannen är den som slår först; 53,1 procent kontra 42,3 procent. En kvantitativ studie utförd på patienter på ett amerikanskt universitetssjukhus år 2008 visar även den på att rollerna i partnervåld inte är könsbundet. Resultaten från studien är att förekomsten av partnervåld över lag är lägre än i Straus' studie, men att förhållandena mellan könsskillnaderna är i stort sett samma med skillnaden att kvinnorna i denna studie något oftare är den enda våldsutövaren i relationen¹¹.

Beroende av vilken typ av studie som genomförts har alltså olika resultat om frekvensen redovisats, men vi kan med detta ändå konstatera att partnervåld utfört av kvinnor mot män existerar i samhället. Vi ser också att partnervåldet i vissa fall skulle kunna vara ömsesidigt. Men hur ser då våldet ut? Skiljer sig våldet beroende på om det är en man eller en kvinna som utövar det?

Klara Hradilova Selins analys utifrån Brå-rapporten 2009:3 är att mäns våld mot kvinnor tenderar att vara grövre, oftare upprepat och leder till fler negativa konsekvenser än kvinnors våld mot män¹². Susan L. Miller å sin sida menar att det är svårt att veta vilka skador män får från partnervåld då de mer sällan söker vård för sina skador. Det tycks enligt Miller vara så att män inte anmäler på grund av att de inte vill visa sig svaga och att det är förödmjukande att söka vård på grund av misshandel från en kvinna. Miller drar en generell slutsats utifrån sina resultat att de män som ändå söker vård på grund av sina skador från partnervåld tycks rationalisera skadorna genom att förklara det som att partnern har försökt skada honom och han har avvärjt våldet genom att hålla fast henne¹³. Straus menar att mildare partnervåld från kvinnor ökar risken för grövre våld från män då männen rättfärdigar sitt våldsutövande med att kvinnan genom sitt upprörande beteende provocerat fram våldet¹⁴.

Flera forskningsresultat påvisar att det finns skillnader i motiv hos kvinnliga och manliga utövare av partnervåld. Straus hänvisar till en studie av Greenblat från år 1983 inom familjekonfliktforskning som dragit en generell slutsats att män slår eller hotar att slå för att tvinga fram ett specifikt beteende medan kvinnor örfilar eller ger mannen en stöt i bröstet i

¹¹ C. Cerulli, L. Click, D. Houry, N.J. Kaslow, R.S. Kemball, L.A. McNutt & K.V. Rhodes 'Differences in female and male victims and perpetrators of partner violence with respect to WEB scores', I *Journal of interpersonal violence*, volume 23, nr.8, Sage publications, 2008, s.1041-1055.

¹² Selin, 2009.

¹³ S.L. Miller, *Victims as offenders: the paradox of women's violence in relationships*, Rutgers University Press, New Brunswick, 2005.

¹⁴ Straus, 2005.

frustration över att han inte lyssnar på henne¹⁵. Miller menar att mäns motiv att använda våld mot sin partner är att de är otillfredsställda med något i relationen och att de brukar våld i ren frustration, inte nödvändigtvis som ett straff mot kvinnan. Hon skriver också att hon tror att kvinnors misshandel av män är ett resultat av att de själva är utsatta för partnervåld och att de till slut fått nog¹⁶. Susan L. Miller hänvisar till Shamita D. Dasgupta som skriver att män och kvinnor använder samma taktiker i avsikt att kontrollera sin partner, men hon gör skillnad i utförande och effekt av de olika taktikerna. Bland annat skriver hon att män brukar sexuellt tvång för att utöva makt medan kvinnor sexvägrar för att manipulera mannen till något. Hon beskriver också att män använder ekonomisk kontroll i och med att han är familjeförsörjaren medan kvinnor inte har samma möjlighet till detta då hon ofta är hemmafru¹⁷. Vi tror dock att detta är en kulturell förklaring då familjebilden i USA skiljer sig från familjebilden i Sverige. Vår uppfattning är att normen i Sverige är att båda partners gemensamt försörjer familjen till skillnad från USA där det är vanligare med hemmafruar. Eva Lundgren menar att alla män upplever en kick av att utöva makt mot sin kvinna. Hon förklarar det som att de män som inte utövar våld ändå äger kontrollen genom att verbalt trycka ner kvinnan¹⁸. Eva Lundgren har dock blivit granskad som forskare och starkt kritiserad i sina uttalanden om mäns våldsamma beteende¹⁹.

Trots att dessa forskare visar på att det finns skillnader mellan könen i motiv och utförande av partnervåld uppfattar vi det som att skillnaderna är marginella i de texter vi hittat förutom i Lundgrens text. Det finns även forskningsresultat som visar på att det *inte* finns några skillnader i motiv och utförande i partnervåld beroende på kön. Exempelvis drar Straus denna slutsats utifrån undersökningen Violence and gender reexamined gjord av Felson 2002²⁰.

Det vi kan se är att forskningsresultaten visar olika svar på frågan om våldet skiljer sig beroende på könstillhörighet på den som utövar. De flesta resultat vi sett visar ändå på att det verkar finnas skillnader, dock marginella, i motiv och utförande av våldet.

Hur känner då männen som blivit utsatta? Tycker de att de får hjälp och hur blir de bemötta av samhällets hjälpverksamheter?

¹⁵ Straus, 2005.

¹⁶ Miller, 2005.

¹⁷ Miller, 2005.

¹⁸ E. Lundgren, *Våldets normaliseringsprocess*, ROKS, Linköping, 2004.

¹⁹ Se t.ex. <http://www.dn.se/debatt/fusk-pa-vanlig-svenska>, http://svt.se/2.22620/1.402187/omstridd_genusforskare_granskas

²⁰ Straus, 2005.

Vi har läst flera svenska, nordiska och internationella uppsatser och avhandlingar²¹ där författarna intervjuat män som blivit utsatta för partnervåld om deras subjektiva upplevelse av våldet. Enligt dessa författare beskriver männen liknande känslor som de som våldsutsatta kvinnor brukar beskriva. Författarna har även intervjuat männen om bemötandet de fått från hjälpverksamheter såsom socialtjänst, polis, brottsofferjourer, kriscentrum etcetera. I dessa texter beskrivs att männen upplever sig bli orättvist bemötta då personalen i hjälpverksamheterna enligt männen sällan tror på deras berättelser. Veronica Hanzén och Tove Öberg har i en svensk C-uppsats intervjuat män som blivit utsatta för partnervåld om deras erfarenhet av rättsväsendet. Författarna skriver att flera av de män de intervjuat uttrycker att då de ringt polis när deras partners har varit våldsamma mot dem har poliserna istället anklagat mannen för att ha utsatt kvinnan för våld. Detta även i ett fall där mannens armar var blodiga medan kvinnan inte var skadad alls²². P.W. Cook beskriver liknande fenomen i USA när de utsatta männen ringer polisen. Utifrån de män han har intervjuat skriver han att poliserna ofta tar mannens utsatthet som ett skämt på grund av att kvinnan i regel är mycket mindre än mannen²³. I både Hanzén och Öbergs uppsats samt i en norsk masteruppsats av Line Bjerkeseth uttrycker dock flera av de män som intervjuats att de blivit väl bemötta av samhällets socialtjänst och hjälpverksamheter²⁴.

Utifrån dessa uppsatser verkar de hjälpsökande enligt egen utsaga bemötas olika av institutionerna beroende på könstillhörighet; kvinnorna förutsätts vara utsatta och männen utövare av våld. En indikation på att männens upplevelser av bemötandet kan stämma har vi sett när vi sökt på internet; genom att hjälporganisationer som vänder sig till män ofta formulerar sina stödåtgärder i form av: ”Du som behöver hjälp att hantera din aggressivitet” medan hjälporganisationer som vänder sig till kvinnor skriver: ”Du som behöver beskydd”. Inte många av de hemsidor vi sett nämner något om det motsatta förhållandet där männen behöver hjälp med utsatthet och kvinnor behöver hjälp med aggressivitet.

Vi tror därigenom att män som blir utsatta för partnervåld blir dubbelt utsatta dels genom att de blir utsatta för våld och dels genom att de enligt egen utsaga inte blir betrodda varken av samhället eller av hjälporganisationerna. En möjlig förklaring till deras upplevelse av det

²¹ Se exempelvis: V. Hanzén & T. Öberg, *Berättelser som inte finns – en studie om män som blir utsatta för våld i en nära relation*, Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet, C-uppsats, Göteborg, 2010.

L. Bjerkeseth, *Den mannlige offerrollen – En intervjustudie av menn som opplever vold fra kvinnelig partner*, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo, Masteroppgave i sosiologi, Oslo, 2010.

C. Palmberg & H. Wasén, *Slagen man: fyra former av mansmisshandel*, Sociologiska institutionen, Stockholms universitet, Examensarbete: påbyggnadskurs i sociologi, Stockholm, 2003.

P.W. Cook, *Abused men: the hidden side of domestic violence*, 2:a uppl., Praeger, Westport, Conn., 2009.

²² Hanzén & Öberg, 2010.

²³ Cook, 2009.

²⁴ Hanzén & Öberg, 2010. Bjerkeseth, 2010.

skilda bemötandet från hjälporganisationerna beskrivs i en amerikansk studie där forskaren Ann Grady studerat polisens uppfattning och bemötande av utsatta och utövare av partnervåld. Utifrån sina resultat kom hon fram till att de poliser som i sitt arbete ofta stöter på partnervåld beskriver att fenomenet inte behöver vara könsbaserat, medan de poliser som mer sällan stöter på partnervåld beskriver det mer utifrån en könsmaktsordning. Grady konstaterar att polisernas rapporteringssystem är könsstereotyp och att det därigenom kan vara svårt för poliser som inte stöter på fenomenet lika frekvent att förstå att partnervåld inte nödvändigtvis är könsbaserat²⁵. Samma problem finns inom socialtjänsten i Sverige; i vissa av socialtjänstens datasystem finns idag bara möjlighet att ange ”kvinnofridsbrott” och ett könsneutralt val finns inte som valmöjlighet vid rapportering²⁶. Kvinnors utsatthet lyfts i samhällsorganisationer fram tydligare än mäns, vilket enligt vår upplevelse kan leda till att mäns utsatthet blir osynliggjort. Detta kan vi också se i det svenska rättsväsendet där begreppet kvinnofridskränkning används i lagen som berör partnervåld:

Brottsbalken (1962:700) 4:e kap. Om brott mot frihet och frid.

4 a § Den som begår brottsliga gärningar enligt 3, 4 eller 6 kap.²⁷ mot en närstående eller tidigare närstående person, döms, om var och en av gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla, för grov fridskränkning till fängelse, lägst sex månader och högst sex år.

2: a stycket. Har gärningar som anges i första stycket begåtts av en man mot en kvinna som han är eller har varit gift med eller som han bor eller har bott tillsammans med under äktenskapsliknande förhållanden, skall i stället dömas för grov kvinnofridskränkning till samma straff. Lag (1999:845)²⁸.

Första stycket berör våld mot närstående oavsett relation, medan andra stycket berör kvinnor som blivit utsatta för våld av en partner. Det finns alltså en egen formulering i lagtexten angående den ena formen av partnervåld men inte den andra och med andra ord väger kvinnors utsatthet tyngre än mäns i lagstiftningen gällande partnervåld.

²⁵ A. Grady, 'Female-on-male domestic abuse: uncommon or ignored?' i C. Hoyle, & R. Young, (red.), *New visions of crime victims*, Hart, Oxford, 2002, S. 71-96.

²⁶ Hanzén & Öberg, 2010.

²⁷ Kapitlen berör alla olagliga gärningar en person kan göra mot en annan person. Kap 3 – Om brott mot liv och hälsa; framför allt fysiskt våld, kap 4 – Om brott mot frihet och frid; t.ex. människorov, olaga tvång, kap 6 – Sexualbrott.

²⁸ SFS Brottsbalken (1962:700) 4:e kap. Om brott mot frihet och frid.

Det vi har beskrivit hittills indikerar att fenomenet partnervåld kvinnor mot män förekommer i större utsträckning än vad vi först trodde. Med detta konstaterande vill vi dock inte förringa det partnervåld som sker mot kvinnor, då detta i västvärlden idag är ett mer omfattande och farligare problem som tycks leda till större konsekvenser för de utsatta. Utförandet och känslan hos de utsatta verkar dock, enligt den tidigare forskningen som vi redovisat, påminna om varandra oavsett om det är kvinnor eller män som utövar eller blir utsatta. Det vi sett i forskningen är att de utsatta männens upplevelse av bemötande från samhällets hjälpinsatser skiljer sig från det de tror att kvinnor i samma situation upplever, i den bemärkelsen att männen upplever att de inte blir betrodda och inte blir erbjudna samma hjälp som kvinnor.

Då uppstår frågan: Är det så, blir de utsatta olika bemötta av hjälporganisationerna beroende på könstillhörighet och vad kan det bero på? Hur ser hjälputövare själva på sitt bemötande av de våldsutsatta? Den enda forskning vi hittat i den frågan är den tidigare nämnda amerikanska studie gjord av Ann Grady som studerade polisens bemötande²⁹. Av den anledningen ser vi det som betydelsefullt ur ett socionomperspektiv att undersöka hur bemötandet kan se ut inom socialtjänsten i Sverige. Vårt fokus har utvecklats från att bara handla om partnervåldsutsatta män till att även gälla de övriga rollerna som kan uppstå inom partnervåld; våldsutsatta kvinnor, våldsutövande kvinnor samt våldsutövande män. Anledningen till detta är att för att kunna förstå diskursen kring partnervåldsutsatta män ser vi det som relevant att även undersöka diskurserna kring de övriga rollerna.

1.4. Syfte och frågeställning

Syftet med vår uppsats är att undersöka professionellas subjektiva uppfattning av fenomenet partnervåld och hur de beskriver bemötande och terapeutisk behandling av de hjälpsökande. Vi vill på detta sätt få en uppfattning av den rådande diskursen kring partnervåld på två enheter med olika könsfokus och jämföra resultaten från enheterna. För att undersöka detta vill vi intervjua professionella på en mansenhet och på en kvinnoenhet som i sitt arbete har terapeutiska samtal med män respektive kvinnor som i sina relationer har problem med våld.

Hur förklarar professionella med olika könsfokus fenomenet partnervåld och hur pratar de om bemötande och behandling av de hjälpsökande? Hur benämner professionella utifrån sin enhets könsfokus de olika roller som konstrueras inom partnervåld? Vem beskriver de som offer och vem beskriver de som förövare?

²⁹ Grady, 2002.

2. Teoretiska analysverktyg

Vi vill i uppsatsen undersöka hur hjälputövare förklarar fenomenet partnervåld och de roller som konstrueras inom den destruktiva relationen och av den anledningen har vi valt en *socialkonstruktivistisk* ansats ur vilken vi har valt ut några relevanta begrepp. Utifrån detta perspektiv är problemet partnervåld ett faktum medan uppfattningar av fenomenet är konstruerat av samhällssynen. Det finns kulturella och individuella skillnader på hur människor ser ett fenomen och det finns med andra ord andra sätt att se på fenomen än de sätt som vi i vår kultur eller nutid tar för givet. Sociala handlingar, roller och regler är inte självklara och bestämda ordningar utan konstruerade av mänskligheten³⁰. Exempel på detta är rollerna som skapas i en kärleksrelation utifrån de inblandades socialt konstruerade könstillhörigheter och vi har därför valt att studera fenomenet utifrån ett *genusperspektiv*. I ett destruktivt förhållande skapas enligt vår uppfattning en förövarroll och en offerroll där den ena parten dominerar den andre. Vi kommer därför också analysera intervjuerna utifrån ett *viktimeringsperspektiv* som fokuserar på hur skapande av offerrollen sker. För att undersöka hur våra valda enheter pratar om samhällssynen och för att se eventuella skillnader mellan enheternas sätt att prata om fenomenet kommer vi också använda *diskurs* som begrepp och det börjar vi här med att definiera.

2.1. Diskurs

Det finns många sätt att använda och definiera begreppet diskurs på; nästan lika många sätt som antal personer som definierat det (om inte fler, då begreppet i sig är komplext och verkar skifta i betydelse även *hos* dem som använder det). Sättet som vi väljer att använda det på påminner om Kuhns paradigmbegrepp, som i kort innebär att samhället förändras stötvis i takt med vetenskapen och politiken. Under de revolutionära faserna i samhället uppstår slitningar mellan olika synsätt och då tvingas samhället till förändring³¹. Vi nöjer oss inte med paradigmbegreppet utan definierar det vidare till ett diskursbegrepp. Mats Börjesson beskriver diskursbegreppet genom att diskurserna bestämmer vad som i samhället kommer att betraktas som sant. Fenomen ses inte som problem förrän de i samhället *definieras* som problem. Även *inom* ett samhälle råder olika diskurser. I grupper och institutioner i samhället finns specifika sätt att tänka om fenomen som kanske skiljer sig mellan varandra – det bildas därigenom en viss kultur inom gruppen, en institutionsdiskurs. Samhällsdiskurserna sorteras in i hierarkiska

³⁰ S. B. Wenneberg, *Socialkonstruktivism: positioner, problem och perspektiv*, 1. uppl., Liber ekonomi, Malmö, 2001.

³¹ Wenneberg, 2001.

ordningar där vissa institutionsdiskurser har företrädare till vad som blir mer kulturellt accepterat än andra; vissa grupper i samhället tar monopol på vad som är ”sant”³². David Howard beskriver att det mellan de rådande diskurserna kan byggas upp fientlighet och dras gränser mellan vilka som ingår i diskursen och vilka som inte gör det³³.

Genom att studera ett fenomen med hjälp av socialkonstruktivistisk ansats kan man se att något som verkar vara resultat av en naturlig utveckling i själva verket kan vara konstruerat genom social påverkan. Enligt detta synsätt utformar människor vanor som sprider sig till andra människor och när tillräckligt många människor har samma vanor eller synsätt uppstår institutioner i samhället. Då dessa institutioner ska förmedlas till andra som inte har varit med i skapandet av dem kan det uppstå problem och ifrågasättande och de inblandade tvingas bevisa institutionernas nödvändighet för omvärlden. En diskurs uppstår för att försvara ideologin och samhällets individer tänker sig att det inte skulle kunna vara på något annat sätt; att det som skett i samhället är en oundviklig utveckling³⁴. Börjesson förklarar detta skeende som maktutövning som i sin tur strukturerar hur relationerna mellan olika institutioner kommer se ut³⁵.

Ett exempel på hur diskurser skapas och skapas av samhället är den svenska grundlagen, som ser ut som den gör på grund av att flera sociala processer efter hand format den till att passa nutidens och kulturens gemensamma synsätt. Med tiden, i takt med att kulturen och synsätt förändras kommer kanske även grundlagen förändras³⁶. Vi tror att alla lagar är skapade och formade på det här sättet, exempelvis lagen i Brottsbalken - Om brott mot frihet och frid³⁷, som läsaren fick ta del av i inledningen. Ett annat exempel på hur diskurser skapas och skapas av samhället kan vara feminismen som vi definierar i nästa avsnitt.

En kortfattad sammanfattning av diskursbegreppet enligt vår definition skulle vara att samhället förändras i takt med att synsätt förändras och synsätt förändras i takt med politiska frågor – men också tvärtom! Det går inte att ändra politiska beslut som inte av samhället, grupper och individer ses som ett problem och samhället ser inte fenomen som problem förrän det diskuterats tillräckligt mycket, länge och radikalt och med tillräckligt många kritiska sympatisörer. Det andra sättet vi använder diskursbegreppet på är att se att i olika institutioner

³² M. Börjesson, *Diskurser och konstruktioner: en sorts metodbok*, Studentlitteratur, Lund, 2003.

³³ D. Howarth, *Diskurs*, 1:a uppl., Liber, Malmö, 2007.

³⁴ Wenneberg, 2001.

³⁵ Börjesson, 2003.

³⁶ Wenneberg, 2001.

³⁷ Brottsbalken (1962:700) 4:e kap.

även *inom* samhället råder också olika diskurser, alltså olika sätt att tänka, tycka och tala om vissa fenomen.

Gällande partnervåld tror vi att institutionsdiskurserna på våra enheter kan se olika ut beroende på enheternas könsfokus. Anledningen till detta kanske kan förklaras i nästa del.

2.2. Genus

Kön är ett begrepp som biologiskt förklarar vem som är man eller kvinna, där könsorganen bestämmer vilken kategori du tillhör. Genus är ett begrepp som förklarar vem du är genom dina *könsegenskaper*. Om du är kvinna har du enligt genusbegreppet vissa egenskaper du lär dig att agera efter och hantera och är du en man har du andra. Genusforskare återkommer ofta till feministen Simone de Beauvoir som sade att man inte föds till kvinna, utan man fostras till att bli det³⁸. Media spelar en stor roll i spridandet av stereotypa uppfattningar om hur samtiden ser på könsroller, både genom populärkultur och genom nyhetsmedia³⁹.

Redan i förskolan får barnen lära sig vad just deras kön innebär och vilka egenskaper som är förknippade med dessa. Pojkar lekar oftast i grupp och de socialiseras in i rollen att vara ”busiga” och deras fysiska lekar som går ut på att öva sig i ledarskap och tävla i att vara bäst omedvetet uppmuntras av pedagogerna medan flickorna, som oftast leker i par, lär sig att de ska vara empatiska och omhändertagande. Pedagogerna signalerar omedvetet rädsla inför pojkarnas utåtagerande genom att uppmärksamma dem mer än flickorna och därigenom lär sig flickorna att de kommer i andra hand och pojkarna att de har en naturlig hierarkisk överordning⁴⁰.

2.2.1. Feminism

Kampen för jämlikhet och jämställdhet mellan könen har pågått länge. Det har lett till viktiga rättigheter för kvinnor såsom exempelvis rösträtt och fri abort. Feminister menar att kvinnor än idag ses som det andra könet efter mannen och att det finns en strukturell ojämlikhet mellan könen. Våld mot kvinnor är det mest brutala förtrycket mot kvinnor och kampen att föra in detta i dagens samhällsdiskurs har förts av kvinnor, så även idag. Det är kvinnor som arbetar med de utsatta kvinnorna och det är kvinnor som för deras talan⁴¹. Virginia Goldner och Gillian Walker skriver att både kvinnor och män som lever i destruktiva förhållanden ofta kommer från destruktiva uppväxtförhållanden. De skriver att kvinnan då ger mannen den

³⁸ Se t.ex. T. Johansson & J. Kousmanen, 'Inledning – vad är mansforskning?' i Johansson T. & Kuosmanen J. (red), *Manlighetens många ansikten – fäder, feminister, frisörer och andra män*, Malmö, Liber, 2003, s. 7-14.

³⁹ Hinton, 2003.

⁴⁰ K. Svaleryd, *Genuspedagogik - En tanke- och handlingsbok för arbete med barn och unga*, Stockholm, Liber, 2006.

⁴¹ L. Gemzöe, *Feminism*, Bilda, Stockholm, 2002.

omvårdnad som ingen av dem har haft i uppväxten och det väcker smärtsamma minnen hos mannen som inte känner till något annat sätt att hantera de obehagliga känslorna på än att utöva våld. Kvinnor som blir utsatta för våld försvarar ofta sin man och ursäktar hans beteende genom att förklara det med att han egentligen är ett skadat barn som är i behov av hennes omvårdnad⁴².

Judith Butler är kritisk mot feministernas uppdelning av könen. Hon ställer frågan att om vårt samhälle strävar efter jämställdhet men om man hela tiden *hävdar* att strukturen i det samhälle vi lever i är patriarkalt - reproduceras då inte patriarkatet? Hon menar vidare att kvinnor och det kvinnliga könet framställs som något som är i motsats till män. Alla förklaringar och begrepp utgår ifrån att det är manligt och därigenom giltiga. För kvinnor blir kampen att uppnå det manliga, det värdiga. På detta sätt framhävs den kvinnliga svagheten och de kvinnliga tillkortakommandena och genom detta reproduceras och rekonstrueras dessa⁴³.

Gemzöe påpekar att det inte endast finns en feminism utan flera⁴⁴. För att förenkla de olika grupperingarna och deras synätt använder vi Paynes tre inriktningsbeskrivningar inom feminismen;

Radikal feminism. Inom denna rörelse lyfts det patriarkala systemet upp med männens privilegier och makt över kvinnorna, vilket ses som ett hinder för kvinnors framgång. Den här gruppen hyllar olikheterna mellan män och kvinnor och arbetar för att bilda strukturer som är indelade i könskategorier.

Socialistisk feminism. Skillnader mellan könen förklaras på samma sätt som klasskillnader i samhället. Här talar man om förtryck mot kvinnor i jämförelse med förtryck mot funktionshinder eller rasism.

Liberal feminism. Här talas det om ojämlikhet mellan könen som ett kulturellt problem som genom lagändringar och förändrade sociala överenskommelser ökar medvetenheten för orättvisor i könsrollerna och ger upphov till att föräldrar uppfostrar sina barn till att vara medvetna och därigenom förändra de sociala koderna⁴⁵.

Kvinnor har idag mer och mer tagit över egenskaper och uppgifter som tidigare har varit manliga. Exempelvis har kvinnor börjat arbeta inom manliga yrken såsom inom bilindustrin, militärtjänst, prästyren etcetera. Det har inte varit oproblemiskt och är fortfarande inte jämställt, vad gäller löner eller arbetsbörda men kvinnors makt över sin självständighet har

⁴² V. Goldner & G. Walker, 'The wounded prince and the women who love him', i C. Burck & B. Speed (red.), *Gender, power and relationships*, Routledge, London, 1995.

⁴³ J. Butler, *Genustrubbel: feminism och identitetens subversion*, Daidalos, Göteborg, 2007.

⁴⁴ Gemzöe, 2002.

⁴⁵ M. Payne, *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm, Natur och kultur, 1997.

ökat⁴⁶. Dagens unga kvinnor ser inte ojämlikheten på samma sätt. Kanske beror det på att det i samhället idag kanske är en mer diffus könsskillnad trots att det fortfarande existerar⁴⁷.

Kvinnors utseende och kroppar framhävs inom media och modeindustrin och inom reklamsammanhang visas kvinnor upp som sexsymboler där det viktigaste för henne är att hon är fräsch och vacker. Hon porträtteras sällan som en arbetande kvinna i dessa sammanhang⁴⁸.

2.2.2. Maskuliniteter

Mansforskningen tog avstamp från kvinnoforskningen under 1960- och 1970-talen men kom igång på allvar under 1980-talet. Mansrollen hade av kvinnorörelsen setts som något problematiskt där aggressivitet och maktutövning var centrala egenskaper. Under 1970-talet växte en rörelse fram som kallades Befria mannen och startades av män som en reaktion på kvinnorörelsens beskrivning av männens våldsamma, maktsträvande och känslolika egenskaper. Dessa män ville ta avstånd från det, som de ansåg, kapitalistiska manssamhälle som rådde. De menade att det var det kapitalistiska systemet som tvingade män att anta en förtryckande mansroll i maktposition. Det var således inte *könet* som var avgörande för vilka egenskaper männen besatt, utan det var *samhället* som konstruerade dem till att bli onda. Deras könsegenskapsförklaring möttes av skepsis av kvinnorörelsen och motarbetades av media som i tidnings- och tidskriftsartiklar beskrev rörelsen med nedsättande ord och förlöjligade dem genom att säga att dessa män hade problem i sina förhållanden med kvinnor, det hade inte med riktiga män att göra. De ansågs även vara vänsterradikala. Så småningom upplöstes Befria mannen-rörelsen⁴⁹.

Föräldraledigheten är ett område som skapar debatt i samhället och även den frågan visar på att diskurser och lagar ofta förändras i takt med varandra. Under 1970-talet fördes debatten in i riksdagen. Den dåvarande folkpartistiske ledaren ville lagstadga en mer jämställd föräldraledighet. Han fick mycket kritik för sina visioner men dåtidens debatt har ändå gett resultat i att män idag tar ut föräldraledighet i större utsträckning även om det finns mycket arbete kvar kring synsättet⁵⁰. Feministernas svar på detta är att när männen väl tar ut

⁴⁶ S. Elworthy, *Makt och kön: en bok om kvinnor*, Wahlström & Widstrand, Stockholm, 1999.

⁴⁷ Gemzöe, 2002.

⁴⁸ Gemzöe, 2002.

⁴⁹ H. Hill, 'Befria mannen. Försök till ny genusordning?' i Johansson T. & Kuosmanen J. (red), *Manlighetens många ansikten – fäder, feminister, frisörer och andra män*, Malmö, Liber, 2003, s. 46- 61.

⁵⁰ R. Klinth. Män gör jämställdhet – eller kan en man vara feminist? S 30-45 i Johansson T. Kuosmanen J. (red) *Manlighetens många ansikten – fäder, feminister, frisörer och andra män*. Malmö, Liber. 2003

föräldraledighet rör det sig oftast om ledighet kring jul eller sommarsemester och menar på att det ändå är en lång väg kvar till jämställdhet bort från det patriarkala system som finns idag⁵¹. Raewyn Connell beskriver ett manlighetsbegrepp som han benämner hegemonisk maskulinitet. Utifrån begreppet beskrivs en patriarkal ordning som förklarar hur en grupp kan kräva och vidmakthålla maktpositioner i samhället genom att se till kön, klass, etnicitet och sexualitet. Det är en hierarkisk ordning där den vite överklassmannen befinner sig närmast toppen av hierarkin. Hegemonin kan hela tiden utmanas, även av kvinnor, och måste då försvaras. Manligheten är en process som skapas och återskapas i samhället inom manliga grupper och är ständigt i förändring. Men förändringen sker inte enbart i förhållande till män inom den egna gruppen, den sker även i förhållande till kvinnor, andra män, etnisk tillhörighet och klasstillhörigheter⁵². I dagens diskurs där media och andra populärkulturella kanaler visar hur könsroller i vissa sammanhang definieras framhävs manligheter ofta som överdrivna stereotyper av det som anses vara manliga egenskaper. Hjältar blir porträtterade som muskulösa superhjältar och nördar som supernördar som arbetar sig uppåt mot hjältestatusen⁵³.

Det är få män som innehar den hegemoniska status som eftersträvas men män har ändå fördelar i det patriarkala system som råder i samhället med arbete, inkomst etcetera. Det finns män som i sin strävan efter att få någon slags makt över någon tar till våld i eller utanför hemmet. Men idag är det ändå enligt Connell vanligare att män är mer delaktiga i hemmet samt i barnuppfostran, de respekterar sina fruar och skulle aldrig bruka våld mot dem då detta av dem inte anses som manligt⁵⁴.

Det vi beskrivit i detta avsnitt visar att man kan ana komplexiteten i könsroller samt att det kan vara svårt att på ett enkelt sätt definiera rollerna man och kvinna och svårigheterna i att förändra könsrollsegenskaper. Varför just män som blir utsatta för partnervåld inte syns i samhället i så hög utsträckning som kvinnor kanske kan beskrivas i nästa stycke.

2.3. Viktimisering – skapande av offer.

Vem som av omvärlden blir sedd som offer är beroende på den sociala kontext som råder i nutidens samhälle. Exempelvis i 1930-talets USA sågs de som blev drabbade av den ekonomiska depressionen som offer, medan fokus på 1940-talet skiftades till återvändande

⁵¹ Gemzöe, 2002.

⁵² R. Connell, *Maskuliniteter*, Daidalos, Göteborg, 1999.

⁵³ T. Johansson, *Det första könet?: mansforskning som reflexivt projekt*, Studentlitteratur, Lund, 2000.

⁵⁴ Connell, 1999.

krigsveteraner⁵⁵. Våld inom äktenskapet sågs länge som privata angelägenheter som inte samhället bör lägga sig i och därmed sågs inte den våldsutsatta som ett offer. Efter 1970-talet, i takt med kvinnorörelsens framfart, förändrades synen på partnervåld till att bli ett samhällsproblem. Utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv uppstår ett socialt problem när något i samhället börjar definieras som ett problem, det bildas en diskurs runt problemet⁵⁶. Kvinnorörelsen öppnade ögonen för problemet vilket ledde till processer i samhället, lagar ändrades och tillämpades genom att hjälp erbjöds till de utsatta kvinnorna. Diskursen kring partnervåld skiftades och idag kan vi se att kvinnor som blir utsatta för våld i relationer har fått en accepterad offerstatus⁵⁷.

Andersson och Lundberg hänvisar till en kriterieuppställning gjord av Best 1997. För att en grupp ska av samhället ses som en utsatt offerkategori och för att det ska bli definierat som ett samhällsproblem krävs enligt Best att vissa kriterier är uppfyllda; att många är drabbade, att viktimiseringen har långtgående konsekvenser som kan sträcka sig över generationer, att relationen mellan offer och förövare har klara gränser där det är otvivelaktigt vem som är ansvarig och vem som inte är det, att alltid tro på vad den utsatta säger, att offerskapet är svårt att upptäcka; samhället måste alltså få information om individers utsatthet. Dessutom har, som vi beskriver mer senare i kapitlet, offerbegreppet både positiva och negativa egenskaper⁵⁸.

Då offerkategorin blir uppmärksammat och samhället intresserar sig för de utsatta leder det i sin tur ofta till att brottsoffrens benägenhet att anmäla brottet ökar. Ett problem med att nya grupper definieras som brottsoffer är att samhällets resurser riskerar att inte räcka till alla grupper, och de offergrupper som tidigare setts som mest legitima kan tvingas dela med sig⁵⁹.

Nils Christie menar att det utifrån en samhällssyn finns mer eller mindre legitima offerroller. Han beskriver *det idealiska offret* som den individ eller grupp som i en brottsituation har störst chans att få samhällets sympati. Det idealiska offret är enligt Christie någon som har minimalt ansvar för att ha blivit utsatt för ett brott, exempelvis en gammal kvinna som blir rånad av en okänd man⁶⁰. Ett våldtäktsoffer får enligt det synsättet högre legitimitet om offret

⁵⁵ A.W. Burgess & A.R. Roberts, 'Crime and victimology', i A.W. Burgess, C Regehr & A.R. Roberts, *Victimology – Theories and applications*, Jones and Bartlett Publishers, Sudbury, Massachusetts, USA, 2010, s. 1-30.

⁵⁶ Börjesson, 2003.

⁵⁷ B. Andersson & M. Lundberg, 'Kvinnomisshandel som kunskapsfält – att definiera, förklara och hantera ett socialt problem', i M. Åkerström & I. Sahlin (red.), *Det motspänstiga offret*, Studentlitteratur, Lund, 2001, s. 63-91..

⁵⁸ Andersson & Lundberg, 2001.

⁵⁹ H. Tham, 'Brottsoffrets uppkomst och framtid' i M. Åkerström & I. Sahlin (red.), *Det motspänstiga offret*, Studentlitteratur, Lund, 2001, s. 63-91.

⁶⁰ N. Christie, 'Det idealiska offret', i M. Åkerström & I. Sahlin (red.), *Det motspänstiga offret*, Studentlitteratur, Lund, 2001, s. 46-60.

inte känner gärningsmannen än om våldtäkten sker inom hemmets väggar. Det diskursskifte som skedde i och med kvinnorörelsens framgångar var att kvinnorna utsatta för partnervåld inte längre ansågs ha något ansvar i det våld som männen orsakat och därmed inte skulle ifrågasättas i sin oskuld. De utsatta kvinnorna blev genom sitt icke-ansvar legitima offer och att bli utsatt för våld av sin man blev ett ”normalt” problem i samhället⁶¹.

Rollen som offer väcker sympati och ansvarsbefrielse och blir samtidigt en central egenskap hos individen. Den som blivit utsatt för våld av sin partner och enligt synsättet ovan inte har något ansvar i våldsutövandet kan också ses som en svag person utan egen vilja. Den utsatta blir ofrivilligt stämplad till offerrollen, brottet förvandlas från en enstaka händelse till en central egenskap hos individen⁶². Offerbegreppet skapar en kategori människor där alla som ingår får samma attribut: skuldfria, sårbara, förtryckta, behjärtansvärda. Inte alla som blivit utsatta för ett brott känner igen sig i offerkategorin då de tolkar offerbegreppet som en person som är själ- och viljelös. Många jämför sig med andra som de anser vara värre utsatta och många generaliserar utsattheten till att vara något gängse⁶³. Enligt Henrik Tham kan den ofrivilliga offerstämplingen leda till en motrörelse av dem som inte identifierar sig med offerrollen, vilket skulle leda till att brottsoffret inte längre framhävs på samma sätt⁶⁴.

Kvinnor har alltså i samhället fått störst rätt till offerrollen gällande partnervåld och det kanske är därför det kan vara svårt för utsatta män att komma fram.

⁶¹ Christie, 2001.

⁶² Tham 2001.

⁶³ M. Åkerström, 'Annie – en motberättelse' i M. Åkerström & I. Sahlin (red.), *Det motspänstiga offret*, Studentlitteratur, Lund, 2001, s. 265-281.

⁶⁴ Tham 2001.

3. Metod

Vi har i uppsatsen valt att ha en hermeneutisk kvalitativ ansats eftersom vi är ute efter förståelse; vi vill försöka göra fenomenet partnervåld begripligt och tolka det utifrån de professionellas syn på fenomenet och deras *upplevelse* av sitt bemötande av individerna⁶⁵. En kvantitativ ansats för att mäta antal eller storlek hade i vårt fall inte svarat på frågeställningarna. För att kunna få fram det vi ville var det också irrelevant för oss att göra kvantitativa enkäter eftersom det var viktigt för oss att göra intervjuer där vi kunde ställa följdfrågor⁶⁶. Genom att vi redan vid första formuleringarna av bakgrunden och frågeguiderna hade ett socialkonstruktivistiskt tankesätt kan vi säga att vi hade med oss teorin i tanken när vi gick in i intervjusituationerna, alltså ett deduktivt förhållningssätt⁶⁷. Men allt eftersom resultat växte fram förändrades våra tankar om vilka begrepp inom socialkonstruktivismen vi ville använda och vi har därför snarare haft en abduktiv ansats; alltså att vi *både* haft med oss tankar om ett teoretiskt förhållningssätt när vi gjort intervjuerna *och* att vi efter att datainsamlingen var gjord bestämt oss mer konkret för vilka teoretiska begrepp vi ville använda⁶⁸.

3.1. Urval & Avgränsningar

Då vi redan läst en hel del forskning om människans upplevelser av bemötande ville vi se den andra sidan av myntet; hur professionella genom sitt yrkeskunnande ser på saken. Vi ville därför intervjua professionella på hjälpverksamheter inom socialtjänsten som bemöter de individer som lever i destruktiva relationer. Detta för att få en bild av hur de professionella, som är en brygga mellan samhällets beslutsfattare och gemene man, ser problemet. De professionella blir i vår uppsats alltså informanter eftersom de pratar om sin syn på ett fenomen, till skillnad från om de intervjuade skulle prata om personliga erfarenheter då de istället skulle benämnas respondenter⁶⁹. Vi ville se om det finns någon skillnad i hur de professionella pratar om fenomenet beroende på om de bemöter män eller kvinnor och därför valde vi att prata med en mansenhet och en kvinnoenhet och jämföra deras utsagor. Det finns i samhället idag relativt få hjälpverksamheter med inriktning på män med relationsproblem

⁶⁵ A. Ryen, *Kvalitativ intervju – från vetenskapsteori till fältstudier*, Liber, Malmö, 2004.

⁶⁶ S. Kvale, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Studentlitteratur, Lund, 1997.

⁶⁷ S. Larsson, 'Kvalitativ metod – en introduktion', i . Larsson; J. Lilja; K. Mannheimer (red), *Forsningsmetoder i socialt arbete*, Studentlitteratur, Lund, 2005, s. 91-125.

⁶⁸ S. Larsson, 2005.

⁶⁹ P. Esaiasson, *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, 3., [rev.] uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2007.

och därför hade vi inte så stora möjligheter att välja intervjupersoner eller att göra ett slumpmässigt urval. Istället gjorde vi ett snöbollsurval som innebär att ta kontakt med en person som i sin tur får kontakta andra möjliga intervjupersoner⁷⁰. Vi tog kontakt med en representant på vardera enhet; en hjälpverksamhet för män och en hjälpverksamhet för kvinnor som är verksamma i samma stad i Sverige. Representanten fick sedan i uppgift att informera sina kollegor om vårt ämne och fråga om det fanns någon som ville ställa upp på intervju. Därigenom fick vi fyra informanter; två på vardera enhet. De två informanterna på kvinnoenheten är kvinnor och de två informanterna på mansenheten är män. Alla fyra har socionomutbildning. Tre av informanterna har enligt egen utsaga jobbat med den här typen av frågor i minst 10 år, den fjärde har arbetat inom området i två år.

Informanterna har något skilda arbetsuppgifter på enheterna men gemensamt är att alla fyra arbetar med terapeutiska samtal med de aktuella individerna. Detta har vi sett som den viktigaste arbetsuppgiften hos informanterna i vår uppsats då det enligt vår uppfattning framför allt är i samtalet som de professionella får erfarenhet och en uppfattning om individens situation och känsla.

3.1.1. Urvalsdiskussion

Enheterna som vi vände oss till ingår i socialtjänsten och kan anses jämförbara i den bemärkelsen att båda enheterna är åtgärder från socialtjänstens sida som berör samma problem och som tar emot både våldsutövare och våldsutsatta. Däremot ser vi att enheterna är olika genom att mansenheten *framför allt* tar emot våldsutövande män medan kvinnoenheten *framför allt* tar emot våldsutsatta kvinnor. En annan faktor som kan spela in i resultaten är att det enligt det vi erfarit enbart arbetar män på mansenheten och kvinnor på kvinnoenheten.

En negativ faktor med att använda sig av snöbollsurval för att hitta informanter är att då en representant får i uppdrag att ta kontakt med andra möjliga intervjupersoner finns risken att urvalet blir ensidigt. Detta på grund av att representanten kanske väljer de som finns i hans/hennes egen närhet och som har liknande åsikter. Risken är då att forskaren inte får den bredd i materialet som är önskvärt⁷¹. Som vi redan nämnt är utbudet av mansenheter som hanterar vårt ämne ganska litet och vi hade därför inte så stor valmöjlighet i valet av informanter. Gällande kvinnoenheter finns det i samhället ett större utbud men vi ville ha samma utgångspunkt från båda hållen och valde därför att bara vända oss till *en* kvinnoenhet

⁷⁰ K. Billinger, 'Fokusgrupper - en datasamlingsmetod' i S. Larsson; J. Lilja; K. Mannheimer (red), *Forsningsmetoder i socialt arbete*, Lund, Studentlitteratur, 2005, s. 160-177.

⁷¹ Billinger, 2005.

också. Trots detta upptäckte vi att vi från informanterna fick den bredd vi efterfrågade och intervjuvaren skilde sig åt i vissa fall och i andra fall bekräftade informanterna varandra.

Vi skulle dock ändå gärna ha utökat vårt material med intervjuer även från andra typer av hjälpverksamheter, men på grund av tidsbrist fick vi avgränsa oss till de enheter som vi ansåg som mest relevanta för vår studie. Vi hade också funderingar på att bredda vårt geografiska undersökningsområde för att få en ökad förståelseram, men även där blev tidsbristen ett problem. Att intervjua professionella kräver som vi märkte på grund av deras höga arbetsbelastning god framförhållning och vi upptäckte att vår uppfattning om god framförhållning inte verkade helt stämma överens med de professionellas.

Andra möjliga angreppssätt kunde ha varit att studera och jämföra domar i partnervåld, intervjua poliser, studera samarbete mellan polis och socialtjänst, fokusgrupper eller vanliga intervjuer med allmänheten för att se hur det pratas om fenomenet etcetera men det överlämnar vi åt andra att forska om.

3.2. Intervjuguide

Inför intervjuerna skapade vi halvstrukturerade intervjuguides, som innebär att intervjuguiden har huvudfrågor och viktiga teman men hur frågorna ska ställas och i vilken ordning avgörs av intervjuledaren vid intervjutillfället. Detta gör att intervjun då mer liknar ett samtal där intervjuledaren kan ställa följdfrågor där det faller sig naturligt⁷². Våra intervjuguides utgick från teman kring partnervåld och de olika rollerna som skapas i en destruktiv relation. Vi gjorde två versioner av guiden; en till intervjuerna på kvinnoenheten och en till intervjuerna på mansenheten. Intervjuguiderna tog upp samma frågor men i olika ordning och med olika könsfokus. Detta på grund av en av de första frågorna angående vem som är den ”typiske” hjälpsökaren på enheten. Svaret som informanten gav på frågan skulle sedan styra i vilken riktning resten av intervjun skulle gå. Vi antog att den ”typiske hjälpsökaren” på kvinnoenheten var en våldsutsatt kvinna och på mansenheten en våldsutövande man⁷³.

3.3. Intervjusituationer

En av oss har haft telefon- och mailkontakt med samtliga intervjupersoner. Vi har sammanlagt intervjuat fyra personer som i sitt dagliga arbete bemöter personer som har personlig erfarenhet av partnervåld. Våra intervjupersoner kallar vi i uppsatsen för informanter.

⁷² Ryen, 2004.

⁷³ Se bilaga 2 + 3 Frågeguide kvinnoenhet respektive mansenhet.

Intervjuerna utfördes enskilt med informanterna på deras arbetsplatser. En av intervjuerna blev framskjuten en vecka efter planerat datum på grund av att informanten fick förhinder.

Innan intervjun skickade vi ett missivbrev till informanterna med information om vårt ämne⁷⁴. Intervjuerna tog mellan en – en och en halv timme vardera. Under intervjuerna såg vi till så att alla frågor inom våra teman blev besvarade i den ordning det kändes naturligt.

När informanter i intervjun är representanter för sin profession snarare än som privatpersoner, kan det vara givande att vara två intervjuledare. Dessa kan då hjälpas åt att styra intervjun och komplettera varandra för att på så sätt få ut mer information än om det bara varit en intervjuare⁷⁵. Då intervjupersonen istället är respondent; alltså pratar om egna erfarenheter utifrån sitt privatliv kan två intervjuledare göra att intervjupersonen hämmas genom den maktobalans som uppstår⁷⁶. Eftersom vi skulle intervju professionella valde vi att utföra intervjuerna med oss båda som intervjuledare. Vi ansåg att maktpositionerna mellan oss och informanterna redan var likställda eller kanske till och med att informanterna befinner sig i en högre maktposition, på grund av deras professionella yrkesställning gentemot vår ställning som studenter. Detta visade sig vara ett klokt val då vi i samspel med varandra kunde täcka in frågeställningarna bättre än vi tror vi kunde gjort om en av oss hade varit intervjuledare och den andra hade antecknat. Utifrån vår uppfattning verkade inte informanterna ta det på ett negativt sätt heller utan då båda två bidrog till intervjun blev intervjuformen snarare på samtalsnivå än som strikt intervjuform. Informanterna uppmuntrades därmed till fritt spekulerande utifrån våra frågor.

Vi använde oss av mp3-spelare för att spela in intervjuerna, då detta förenklar hanteringen av intervjumaterialet på flera sätt. Dels är det svårt att få med allt som sägs enbart genom att ta anteckningar, dels kan forskaren lyssna på det inspelade materialet flera gånger för att i minnet återskapa intervjusituationen och dels kan forskaren genom att lyssna igen höra nyansskillnader i röstläge och betoning⁷⁷. Att spela in intervjuerna har vi sett som mycket viktigt för vår uppsats. Detta eftersom vi har en socialkonstruktivistisk ansats med diskursanalys där det som sägs och *inte* sägs är högst relevant för att undersöka det underförstådda⁷⁸. Vid intervjutillfällena förde en av oss minnesanteckningar dels av nyckelord och dels för att beskriva gester och minspel informanten använde sig av för att beskriva eller

⁷⁴ Se bilaga 1

⁷⁵ J. Trost, *Kvalitativa intervjuer*, 3:e uppl., Studentlitteratur, Lund, 2005.

⁷⁶ Thomsson 2010.

⁷⁷ Kvale, 1997.

⁷⁸ Börjesson, 2003.

betona något i berättandet. Vid ett intervjutillfälle upplevde den av oss som antecknade att skrivandet störde informanten i sitt berättande. Av den anledningen antecknades bara få och korta stödord vid den intervjun, för att inte störa flytet i intervjun. I de övriga intervjuerna antecknades allt det som var relevant.

3.4. Bearbetning av intervjumaterial

Direkt efter intervjuerna lyssnade vi först på det inspelade materialet tillsammans, diskuterade och förde anteckningar över vilka delar av intervjuerna som var mest relevanta och intressanta. Därefter fick en av oss i ansvar att transkribera den aktuella intervjun, vilket innebär att genom att lyssna på det inspelade materialet skriva av intervjuerna till textform⁷⁹. Vi transkriberade endast de stycken som vi kommit överens om var relevanta för vår analys, de delar som inte verkade relevanta sammanfattade vi kortfattat ändå för att inte tappa sammanhanget i intervjun. Det som vi ansåg som relevant transkriberade vi ordagrant i skrivspråk, även de frågor och följdfrågor som vi som intervjuledare ställt. I transkriberingen strök vi under vi det ord eller den fras som informanten betonade, för att lättare kunna följa med i vad informanten menade när vi sedan skulle läsa den transkriberade texten.

3.5. Analysmetod

Vi läste igenom de transkriberade intervjuerna flera gånger och funderade över vilka teman som var jämförbara i texterna. Vi kom fram till tre teman med underteman som var intressanta att jämföra mellan enheternas utsagor utifrån våra frågeställningar. I temana sorterade vi in långa stycken ur vårt transkriberade material i fyra kategorier utifrån de fyra informanternas uttalanden som sorterades var för sig inom samma tema. Denna analysmetod kallas meningskategorisering och används för att få en översiktlig struktur över det insamlade materialet⁸⁰. De första två temana berör de professionellas uttryckta syn på partnervåld som fenomen samt deras utsagor om egna erfarenheter och upplevelser av bemötande av individerna. De temana redovisar vi genom att jämföra med tidigare forskning samt analysera utifrån de teoretiska begreppen. Det tredje temat är övergripande för hela vårt material då det berör de diskurser som vi uppfattar råder på enheterna.

⁷⁹ Kvale, 1997.

⁸⁰ Kvale, 1997.

3.6. Presentation av resultat och analys

I resultat- och analysdelen presenterar vi de sammanfattande resultat vi funnit och i de fall det är relevant presenterar vi hela citat från informanterna. De frågor vi intervjuedare ställer i citaten är markerade med ”Vi:”. I en del citat har vi ändrat vissa ord för att underlätta textflödet och de ändringarna är i löptexten markerade med [] och det ursprungliga ordet finns beskrivet i en fotnot. Ibland har vi raderat vissa delar ur citaten som inte har relevans för det vi vill visa på och då har vi markerat de raderade delarna med: /.../. De ord som informanterna trycker extra mycket på under intervjuerna har vi strukit under. Vi benämner varken enheterna eller informanterna med deras riktiga namn, istället kallar vi enheterna Mansenheten och Kvinnoenheten och informanterna M1 och M2 på mansenheten respektive K1 och K2 på kvinnoenheten⁸¹. Förutom dessa benämningar kallar vi dem i resultatredovisningen för informanter i de flesta fall men ibland benämner vi dem professionella eller hjälputövare då vi skriver om deras arbete i generella ordalag. De personer informanterna möter i sitt arbete benämner vi i resultatredovisningen hjälpsökande.

3.7. Forskningsdesign

Designen på vår uppsats kan tyckas vara lite annorlunda än vad som är brukligt vid en C-uppsats. Exempelvis brukar syfte och frågeställningar hamna mycket tidigare i uppsatsen än den gjort i vårans. Vår tanke med uppsatsdesignen är att vi vill att läsaren ska kunna följa en röd tråd, få mer bakgrundsinformation om ett ämne som kanske är kontroversiellt och som kan debatteras i sin befintlighet och relevans, samt att få förståelse i varför vi valt just den ansats vi valt. Från början var tanken att fokusera enbart på det partnervåld som utövas kvinnor mot män men vi insåg att för att kunna säga något om partnervåldet mot män behöver vi även studera det motsatta. Vi valde därför att intervjua både en mansenhet och en kvinnoenhet om det fenomen inom partnervåld som på deras enheter ses som ”avvikande” och det som ses som ”det normala” och jämföra deras utsagor. Det kan då tyckas konstigt att vi i den tidigare forskningen inte presenterat några resultat utifrån mäns våld mot kvinnor, men detta beror på att vårt ursprungliga fokus som tidigare nämnts var på männens utsatthet. I den tidigare forskningen har vi ändå presenterat forskning som jämfört de två fenomenen. Läsaren kanske också reagerar på att vi har ett perspektiv som berör skapandet av offer men inget perspektiv som berör förövarbegreppet. Även detta beror på att vi från början fokuserade på de utsatta männen.

⁸¹ För förklaring till detta se avsnittet om etik i det här kapitlet

Angående designen på resultat- och analysdelen kändes det för oss relevant att analysera de två första temana i samband med presentationen av resultatet för att få ett bra flyt och slippa upprepningar. Gällande det tredje temat, institutionsdiskurserna, ser vi det som övergripande för hela resultatet. Av den anledningen presenterar vi i det temat först resultaten vi funnit angående institutionsdiskurserna och sedan presenterar vi i ett eget avsnitt en övergripande diskursanalys av hela det presenterade resultatet.

3.8. Förförståelse

Förförståelse avgör hur vi ser på och tolkar vår verklighet, många gånger omedvetet. Det som upplevs och erfars ger erfarenheter som ibland kan vara felaktiga och resultera i en fördom snarare än en sanning. Allt som vi har lärt oss och har erfarenhet av tar vi som forskare med oss in i forskningsprocessen och riskerar att bli påverkade av⁸². Det är därför viktigt att vara medveten om sin förförståelse och att i forskningsresultatet redovisa tidigare erfarenheter och kunskaper. I detta kapitel redovisar vi författare den förförståelse som vi varit medvetna om att vi haft under forskningsprocessen.

På socionomprogrammet teoretiseras samhällsfenomen ofta utifrån ett genusperspektiv, vi studenter uppmanas att tänka i termer av genus. Ofta ses orättvisor utifrån ett feministiskt perspektiv, där kvinnor för det mesta betraktas som mer utsatta än män. Vår inställning är inte att detta perspektiv är fel, men under utbildningen har vi saknat ett vidare perspektiv på samhällsproblemet; att även män kan vara utsatta för typiska ”kvinnoproblem”.

Vi har i en kurs fått en föreläsning om män som slår kvinnor där föreläsaren talade om normaliseringsprocessen; den process paret genomgår där mannen steg för steg tar över kvinnans egenvärde för att få makt över henne. En av oss har gått den valbara kursen ”Utåtagerande och utsatta män och deras livsvillkor” där det bland annat talas om svårigheter att få fram mäns utsatthet i en feministisk sfär. Det talas i kursen också om orsaker till att män använder våld i relationer.

Under våra praktikperioder kom vi båda på olika sätt i kontakt med fenomenet partnervåld. Det som diskuterades mest var mäns våld mot kvinnor men några på enheterna hade synsättet att även män kan utsättas för partnervåld. Under praktikperioden diskuterade en av oss fenomenet ihop med en person som senare kom att bli en av våra informanter.

Vi har under hela utbildningen fått höra hur viktigt det i vårt yrkesliv är att ha ett kritiskt tänkande, och det är framför allt det som gjort att vi valt detta ämne. Vi vill inte på något sätt

⁸² T.Thurén, *Vetenskapsteori för nybörjare*, Liber, Malmö, 2007.

förringa kvinnors utsatthet men vi vill med ett kritiskt tänkande öppna upp vår egen och läsarens förståelse om fenomenet partnervåld.

En av oss har egna erfarenheter av att ha blivit utsatt för partnervåld under ett tidigare förhållande. Även detta är något som har påverkat vårt val av forskningsämne och som troligtvis också påverkat forskningsprocessen. Båda av oss har naturligtvis också erfarenheter av ”normala” relationskonflikter och olika sätt att hantera dessa.

Även medias framställning av fenomenet har påverkat våra tankegångar. Vi har i inledningen av uppsatsen nämnt populärkulturens vinklingar av partnervåld men även informations- och nyhetsmedia osynliggör enligt vår upplevelse männens utsatthet.

3.9. Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

När en undersökning har hög reliabilitet innebär det att den har hög tillförlitlighet; huruvida det är möjligt att göra om undersökningen vid ett annat tillfälle⁸³. Ett problem med reliabiliteten i vår uppsats är att vi ämnar undersöka enheternas diskurser *just nu* och själva essensen i diskursen är att den ständigt förändras över tid. Detta pratar även Trost om gällande kvalitativa undersökningar över lag, eftersom människans åsikter ständigt förändras. Han menar dock att det i dessa typer av undersökningar inte behöver vara en brist då det ofta är just attitydförändringar som de kvalitativa analyserna ska påvisa⁸⁴. Av den anledningen är det svårt att veta om resultaten skulle bli de samma vid ett annat tillfälle när enheternas diskurser kanske har förändrats. I mötet med klienter lär sig de professionella hela tiden nya saker och de träffar nya typer av individer beroende på hur diskursen i samhället ser ut och därför förändras troligtvis de professionellas sätt att tänka och tala om fenomenet.

Vi försökte under intervjuerna att inte styra informanterna alltför mycket utifrån den halvstrukturerade frågeguiden och att inte ställa ledande följdfrågor för att på det sättet tona ner vår förförståelse och inte låta den styra informanternas utsagor⁸⁵. Reliabiliteten ökar om endast en person transkriberar intervjuerna eftersom utskriften då blir behandlade på samma sätt. Två personer transkriberar olika eftersom den ena kanske tar med pauser, tonfall, pausljud etcetera medan den andra låter bli att skriva ner det eller gör egna omformuleringar av det sagda⁸⁶. Vi valde på grund av tidsbrist ändå att dela upp ansvaret och transkriberade två intervjuer var. Innan vi gjorde det bestämde vi på vilket sätt vi skulle transkribera, vad vi

⁸³ Trost, 2005.

⁸⁴ Trost, 2005.

⁸⁵ Kvale, 1997.

⁸⁶ Kvale, 1997.

skulle ta med etcetera. De valda avsnitten transkriberades i sin helhet med exempelvis pausljud etcetera. Därmed anser vi att reliabiliteten i transkriberingarna ändå torde vara hög.

Validiteten eller giltigheten i forskarrapporten visas i om forskaren har mätt det som är avsett att mäta. Detta kan exempelvis handla om ifall de frågor forskaren ställt vid intervjutillfället kan svara på de frågeställningar rapporten har⁸⁷. Våra frågeguider kan ses som de mätverktyg vi behöver för att kunna besvara våra frågeställningar. Genom att redovisa frågeguiderna kan läsaren själv avgöra om våra teman och frågorna utifrån dem är noggrant konstruerade och om frågorna ställs i relation med det empiriska material som redovisas och de slutsatser vi finner. Då vi har intervjuat informanterna om samhällssynen har vi frågat efter *deras* upplevelse av samhällssynen och bemötande av individerna istället för hur samhället *faktiskt* ser ut eftersom de fyra intervjuade inte kan förväntas representera samhällssynen.

Generaliserbarheten i en forskning innebär att resultat som presenteras ska kunna överföras till ett större sammanhang för att kunna sägas vara en universell sanning vilket är fallet i kvantitativa undersökningar⁸⁸. Det är däremot svårt att dra generella slutsatser i en kvalitativ forskning då urvalet är litet och inte slumpmässigt, men ett försök att generalisera är att forskaren visar sitt empiriska underlag med att ge längre citat i resultatet för att läsaren själv ska kunna avgöra om forskaren dragit rimliga slutsatser⁸⁹. I kapitlet där vi presenterar våra resultat har vi, så långt det är möjligt, skrivit ut de citat vi anser lämpliga. Informanterna pratade ofta utifrån egna erfarenheter från sitt arbete och gav exempel med klientbeskrivningar, naturligtvis utan att bryta sin sekretess, för att förtydliga sina berättelser. Vi anser att det av etiska skäl inte är lämpligt att ta med de delarna av informanternas utsagor, dels då vi själva inte har varit närvarande vid de tillfällen som beskrivs men även då berättelserna skulle kunna kännas igen av de berörda personerna.

3.10. Etiska överväganden

Inför forskning är det viktigt att väga de positiva följder undersökningen kan leda till mot de negativa konsekvenser som kan drabba berörda parter. Det eftersträvaransvärda är om resultaten kan generera praktisk nytta för den berörda gruppen, och om detta inte är möjligt bör resultaten kunna öka kunskaper i ämnet för att det i sin tur ska leda till praktisk nytta för

⁸⁷ Trost, 2005.

⁸⁸ Trost, 2005.

⁸⁹ Ryen, 2004.

berörda parter⁹⁰. Inför uppsatsen såg vi ett behov av att öka kunskapen om fenomenet partnervåld där män blir utsatta. Vi tror och hoppas att vår uppsats kan hjälpa till att öka samhällets förståelse av fenomenet och därmed förbättra bemötandet mot de män som utsatts och de kvinnor som utsätter. De negativa konsekvenser vi såg risk för är att de berörda enheterna ser vår analys som kritik mot deras arbetssätt, snarare än en analys av ett strukturellt problem. En annan möjlig risk är att professionella med feministisk inriktning kan uppfatta vår uppsats som ett sätt att negligera problemet mäns våld mot kvinnor som vi är medvetna om troligtvis är ett större samhällsproblem än kvinnors våld mot män. Vi hoppas dock att berörda parter ser att vår intention varken är att förringa problemet eller enheternas arbetssätt.

För att skydda informanterna är det också viktigt att följa vissa av Forskningsrådet sammanställda etiska riktlinjer. Inför våra intervjuer skickade vi ett missivbrev till informanterna där vi i stora drag redogjorde för vårt tänkta ämne och att deras deltagande i studien är frivilligt⁹¹. Detta ingår i informations- och samtyckeskravet. Det är också viktigt utifrån konfidentialitetskravet att skydda deltagarnas identitet och att inte röja deras namn i uppsatsen⁹². Som vi nämnt i stycket om Analysmetod har vi av den anledningen gett informanterna fingerade namn i resultaten; M1 och M2 respektive K1 och K2. Vi har även, i enlighet med nyttjandekravet⁹³, informerat deltagarna om att ingen annan än vi som forskare kommer få ta del av materialet och att det inspelade materialet efter transkribering kommer att förstöras.

⁹⁰ J. Lilja, 'Problemformulering', i S. Larsson, J. Lilja & K. Mannheimer (red.), *Forskningsmetoder i socialt arbete*, Studentlitteratur, Lund, 2005.

⁹¹ Se bilaga 1

⁹² Vetenskapsrådet, *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning*, Elanders Gotab, ISBN: 91-7307-008-4

⁹³ Vetenskapsrådet

4. Resultat och analys

I den här delen kommer vi presentera de resultat vi fått fram genom intervjuerna och som vi kommer att jämföra med resultat från tidigare forskning samt analysera dem på olika sätt med hjälp av våra teoretiska begrepp: diskurs, genus: feminism/maskulinitet samt viktimisering.

Vi har två grundteman som vi presenterar och jämför med tidigare forskning samt analyserar med hjälp av de teoretiska begreppen:

1. Beträktande av fenomenet partnervåld
2. Bemötande/behandling av individerna

Därefter presenterar vi det övergripande temat som behandlar resultaten från de två olika enheternas institutionsdiskurser som vi sedan jämför med varandra. Sist analyserar vi enheternas institutionsdiskurser med hjälp av våra teoretiska begrepp.

4.1. Tema 1 – Beträktande av fenomenet partnervåld.

4.1.1. Varför utövar någon partnervåld? – uppväxtförklaring

Informanterna på våra enheter har olika förklaringar till att en person utsätter sin partner för våld. På mansenheten beskriver informanterna framför allt att den som utsätter sin partner för våld troligtvis har psykologiska sår från barndomen då många våldsutövare kommer från familjer där våldet var vardag. Föräldrarnas relationsmönster ger barnen ett socialt arv som de upprepar i sina egna relationer i vuxen ålder, antingen genom våldsutövning eller genom att de vägrar använda våld och istället blir aggressionshämmade. Även om föräldrarna inte varit våldsamma mot varandra eller mot barnen har de kanske brustit i omsorg till barnen exempelvis genom att de inte har varit lyhörda för barnens behov eller inte varit fysiskt eller psykiskt närvarande under uppväxten och detta skapar en ångest hos barnen. Omsorgsbristen leder enligt informanterna på mansenheten till att barnen inte vet hur de ska hantera sina känslor, och framför allt sina aggressioner, på annat sätt än genom våldsutövande. M1 säger: ”Det är ju därför vi tar barns utsatthet på så stort allvar, för vi tror att de kommer kunna göra samma sak själva.” Många gånger upprepas mönstret genom att en person med psykologiska sår väljer att gå in i en relation med en person med samma typ av sår. Walker & Goldner beskriver orsaken till partnervåld på samma sätt, alltså att parterna i destruktiva relationer ofta

bär med sig ett sår från barndomen med känslor som de inte vet hur de ska hantera på annat sätt än genom att utöva våld⁹⁴.

4.1.2. Varför utövar någon partnervåld? – makt- och genusförklaring

Informanterna på mansenheten pratar även om att våldsutövandet i relationerna är ett sätt att utöva makt och kontroll över en annan person, eller snarare ett uttryck av vanmakt; att partnern inte förstår och inte respekterar den andres privata sfär:

M2: Då kan det vara så här att det är någon känsla inombords av vanmakt som får en till att bli våldsam. ”Hon är så jäkla tjötig” /.../ eller ”det är ett sånt tempo, hon bara pushar och pushar och hon tar bort mina argument eller min auktoritet eller visar ingen respekt eller någonting.” Den känslan som väcks då inom personen gör att han väljer i något skede till att vara våldsam eller hotfull.

Detta går i linje med slutsatsen Miller drar utifrån sina resultat att anledningen till att män brukar våld mot sin partner är för att de är otillfredsställda med något i relationen och slår i ren frustration⁹⁵. Informanterna på kvinnoenheten pratar även de om maktutövande men de beskriver våldet mer som ett medvetet val av den som utsätter; att den som utsätter för våld gör det enligt K1 ”för att genomdriva sin vilja mot den andres vilja.” De pratar inte om omsorgsbrist utan förklarar fenomenet utifrån manlig överordning, att män är vana vid att använda våld: även mot varandra, och att en våldsam relation skapas då det finns vissa män som inte klarar av att kontrollera sig och inte vet när de går över gränsen. Detta liknar det som Eva Lundgren beskriver angående mäns maktutövning och att alla män är våldsamma även om de inte spelar ut det fysiskt⁹⁶. På mansenheten uttrycker de att de inte tror att våldsamt beteende ligger i mansrollen utan som tidigare nämnts i det sociala arvet:

M2: /.../om man ska försöka förstå det utifrån en konstruktion manligt/kvinnligt /.../ jag har svårt att göra den tolkningen i alla fall att det skulle vara så.

Gällande kvinnliga partnervåldsutövare antyder dock vid flera tillfällen M1 på mansenheten att dessa kvinnor ibland har någon form av psykisk sjukdom såsom borderline. Informanterna på kvinnoenheten uttrycker att de kvinnor som säger att de slår sin partner troligtvis överdriver sitt ansvar i våldet. K1 säger att hon försöker klara ut ”hur mycket så att säga offer är han och hur mycket förövare är [hon]⁹⁷?” Informanterna på kvinnoenheten säger att de tror att kvinnorna slår som ett försvar när de fått nog av männens psykologiska nedtryckande.

⁹⁴ Goldner & Walker, 1995.

⁹⁵ Miller (2005).

⁹⁶ Lundgren, 2004.

⁹⁷ Författarnas redigering. I citatet säger informanten ”du” och inte ”hon”.

Detta kan liknas vid den vanmakt som mansenheten beskriver i citatet ovan. På kvinnoenheten beskriver de att det våld som utövas av kvinnor troligtvis är lindrigare än det våld som utövas av män. I den tidigare forskningen har vi redovisat liknande resultat: exempelvis Grenblat i Straus' familjekonfliktforskning som skriver att kvinnor örfilar eller puttar mannen i frustration⁹⁸, Miller som hävdar att kvinnors våld sker i självförsvar⁹⁹ samt Selin som skriver att mäns våld är grövre och oftare upprepat än det motsatta¹⁰⁰. I kontrast till det beskriver M1 på mansenheten flera händelser som han fått berättat för sig där kvinnor använt våld med hjälp av tillhyggen såsom knivar och skor eller dödliga situationer med mordbrand etcetera.

4.1.3. Varför blir någon utsatt för partnervåld? - uppväxtförklaring

Informanterna på mansenheten beskriver att de upplever att orsaken till att någon blir utsatt för våld i en relation är samma som orsaken till att någon utövar våld; omsorgsbrist i barndomen som leder till psykologiska sår i vuxen ålder.

M1: /.../ ett tvångsmässigt upprepande. Där är jag inte förhandlingsbar, utan är man hårt fostrad så får det effekter. Antingen så blir man aggressionshämmad ”jag ska minsann inte”, eller också blir det åt andra hållet.

Även Walker & Goldner beskriver att också våldsutsatta i destruktiva relationer ofta bär med sig obearbetade känslor från barndomen som de inte klarar av att hantera¹⁰¹.

4.1.4. Varför blir någon utsatt för partnervåld? – makt och genusförklaring

På kvinnoenheten uttrycker informanterna att orsaken till att kvinnan blir utsatt för våld helt enkelt är att hon är tillsammans med en man som vill utöva sin makt över henne. K2 beskriver att hon tror att ”alla kvinnor kan hamna i en relation där de blir utsatta för våld”, att det eventuellt kan handla om självkänsla och att kvinnan tänjer på sina gränser för mannens skull. Informanterna på mansenheten uttrycker att de allt oftare i sitt arbete stöter på män som blivit utsatta för våld, och enligt informanterna beskriver dessa män sin utsatthet på samma sätt som våldsutsatta kvinnor. I den tidigare forskning vi läst skriver forskarna att de män de intervjuat beskriver liknande känslor som de som utsatta kvinnor brukar beskriva¹⁰². Informanterna på mansenheten säger att de tror att media har spelat en stor roll för att de utsatta männen ska

⁹⁸ Straus, 2005.

⁹⁹ Miller, 2005.

¹⁰⁰ Selin, 2009.

¹⁰¹ Goldner & Walker, 1995.

¹⁰² Se exempelvis Hanzén & Öberg 2010, Bjerkeseth 2010 och Cook 1997.

förstå sin utsatthet och söka hjälp och att männen vill prata integritetsfullt om sin situation. Media är enligt många genusforskare en av de största informationskällor som utifrån den samhällseliga diskursen beskriver hur dagens män och kvinnor stereotypt ska se ut och bete sig¹⁰³.

På kvinnoenheten uppger K1 att hon ibland träffar kvinnor som utövar våld mot sin partner, men hon uttrycker att kvinnors utsatthet är viktigare att lägga fokus på än mäns. K2 uttrycker att hon i sitt arbete endast träffar utsatta kvinnor och inte utövande och att hon inte har kompetens för att bemöta våldsutövande kvinnor. Hon betonar att mäns våld mot kvinnor är ett mycket större problem i samhället än det motsatta och att det av den anledningen är ett viktigare ämne:

K2: /.../ vad jag tycker ofta är då man pratar om våldsutsatta kvinnor som är så många i Sverige – så ska man alltid också prata om våldsutsatta män också, att man alltid ska få ta bort det här på nåt sätt: att ”det finns ju faktiskt våldsutsatta män”. Ja, men majoriteten är våldsutsatta kvinnor som lever i en relation med en man som utsätter då för upprepat våld. Så för mig så blir det en helt annan diskussion. Det är klart att ingen ska bli utsatt för våld. Det är aldrig okej att någon utsätts för våld, tänker jag, oavsett relation och vilket kön man än har. Men att, den stora gruppen kvinnor... där räcker liksom inte samhällets resurser riktigt till.

K2 kan alltså i sin kommentar representera det som i samhället ses som den diskurs som har högst hierarkisk position¹⁰⁴: att kvinnor som utsätts för våld har störst legitim rätt till offerrollen och till de statliga medlen¹⁰⁵.

På mansenheten uttrycker informanterna också åsikten att mäns våld mot kvinnor är ett större samhällsproblem än det motsatta men de säger å andra sidan att det är orättvist att *alla* män ska tvingas bära förövarstämpeln bara för att *många* män betar sig våldsamt.

4.1.5. Utövare eller utsatt – är rollerna alltid de samma och är våldet ömsesidigt?

När vi berättade för informanterna om forskningen vi läst om det ömsesidiga partnervåldet, exempelvis den familjekonfliktstudie som Straus hänvisar till vars resultat visar att i nästan hälften av de tillfrågade paren där våld förekommer är båda parter våldsamma¹⁰⁶, uttryckte informanterna misstro. På kvinnoenheten uttrycker K2 ett ifrågasättande av hur mycket ansvar kvinnan har i det ömsesidiga våldet eftersom det våld hon i så fall tar till oftast är i självförsvar. På mansenheten uttrycker M1 att partnervåldet kanske mer än ömsesidighet

¹⁰³ Johansson, 2000.

Gemzöe, 2002.

¹⁰⁴ Börjesson, 2003.

¹⁰⁵ Tham, 2001.

¹⁰⁶ Straus, 2005.

handlar om samspel då båda parter går över varandras gränser och provocerar varandra psykiskt. Det betyder inte enligt informanten att den utsatte i förhållandet har någon skuld i det fysiska våldet men att båda medverkar i konflikterna. På båda enheterna nämns att makten i förhållandet kan skifta men att den som utövar fysiskt våld inte ändras. På mansenheten säger M2 att mannen har det fysiska övertaget genom våldet och att kvinnan har det psykologiska övertaget när mannen efteråt får skuld känslor. Informanterna på kvinnoenheten säger att kvinnan känner kontroll över situationen genom att göra mannen till lags. K1 på kvinnoenheten nämner dock att rollerna *ibland* kan skifta; att när den ena slutar slå så börjar den andre.

4.1.6. Sammanfattande analysdiskussion om enheternas perspektiv på partnervåld.

Det vi ser i resultaten om informanternas syn på partnervåld är att informanterna på mansenheten i stort inte gör skillnad på rollerna som skapas i destruktiva relationer beroende på kön, utan att orsaken till våldet och utövandet av det är liknande oavsett vem det handlar om. Informanterna på mansenheten ger förklaringen att både de som utövar partnervåld och de som blir utsatta för partnervåld troligtvis har ett obearbetat psykologiskt sår från uppväxten. På kvinnoenheten uttrycker informanterna en skepsis från det våld som kvinnor utövar och menar att våldsutövande framför allt är en manlig egenskap. Den åsikt som informanterna på kvinnoenheten uttrycker tycker vi påminner om den radikala feminismen där männens makt över kvinnor lyfts fram och hämmar kvinnornas självständighet¹⁰⁷. Mansenhetens syn på partnervåldet liknar enligt oss mer den liberala feminismen där ojämlikhet mellan könen snarare handlar om något kulturellt; att det är genom samhällsdiskursen som orättvisor och ojämlikhet mellan könen formas¹⁰⁸. Dessa olika syner på våldet kan spegla enheternas olika diskurser, alltså kulturen som råder på enheterna och sättet de professionella tänker, tycker och talar om fenomenet partnervåld¹⁰⁹. Detta kommer vi återkomma till senare i kapitlet när vi pratar om institutionsdiskurser.

¹⁰⁷ Payne, 1997.

¹⁰⁸ Payne, 1997.

¹⁰⁹ Börjesson, 2003.

4.2. Tema 2 - bemötande/behandling av individerna

4.2.1. Instruering och insiktsskapande – Du har bara ansvar för dig själv!

När vi lyssnat på informanterna har vi fått intrycket att de i samtal med de hjälpsökande instruerar dem på olika sätt. På kvinnoenheten uttrycker informanterna att de uppmanar kvinnorna till att bryta kontakten med den våldsamma mannen, åtminstone för en tid. Informanterna säger att inte heller de på enheten bemöter den våldsutövande mannen om han försöker kontakta enheten, detta för att minimera hans kontroll och makt över henne.

På mansenheten samtalar de om barndomen och männen ska därigenom få insikt om hur deras förflutna påverkat dem. De professionella på mansenheten uppmanar även de att mannen bör bryta med kvinnan innan någon av dem går över gränsen. Till skillnad från det informanterna på kvinnoenheten säger uttrycker informanterna på mansenheten dock att det kan vara viktigt för kvinnornas trygghetskänsla att få veta vad som sker i mannens terapi.

De professionella ser till så de utövande männen får grepp om sin ångest och ser sitt eget ansvar i konfliktsituationerna. På kvinnoenheten pratar informanterna också om ansvar och säger att kvinnorna ofta överdriver sin egen del i våldet medan männen negligerar sin del. En del i terapiarbetet är då att försöka få de utsatta kvinnorna att förstå sitt icke-ansvar i våldet:

K1: Du kan bara ha skuld för det du har ansvar för, och du kan bara ha ansvar för det du har makt över. Det här jobbar jag jättemycket med, för det här handlar om att ta ansvar för sig själv. Och då behöver du inse att du inte har makt över den andra.

På samma sätt trycker de på att kvinnan ska förstå att mannen inte ska ha makt över *henne*. På mansenheten, när de bemöter män som är utsatta för våld, uppmanas männen också att ta makt över sig själva och lita på sin egen kompetens i relationen. De utsatta männen negligerar enligt informanterna ofta kvinnornas våld och tycker inte det är så farligt eftersom de tror att män ska ta emot stryk och nedvärderingar ibland. De professionella uppmanar då mannen att fundera över de ombytta rollerna:

M2: ”Men du. Tänk om du hade varit kvinna nu och hon hade varit man – då hade du nästan haft rätt att åka till en kvinnojour, för att slippa det här.” Alltså om man kastar om rollerna så på det sättet. /.../ Hade han gjort samma sak hade det blivit snudd på besöksförbud i det läget, men hon kan göra det, då.

På båda enheterna pratar de professionella med de hjälpsökande om deras ansvar och makt över sig själv. Däremot ser vi en skillnad i hur de olika enheterna beskriver att mannen pratar om våldet som sker i förhållandet. På kvinnoenheten säger de professionella att den

våldsutövande mannen negligerar *sitt* våld mot kvinnan medan de på mansenheten säger att den våldsutsatta mannen negligerar *kvinnans* våld mot honom. Anledningen till att den våldsutövande mannen enligt informanterna på kvinnoenheten negligerar *sitt* våld kan ges av Connells förklaring om att det av de flesta män inte ses som manligt att slå en kvinna¹¹⁰. En förklaring skulle också kunna vara att kvinnoenheten följer den radikalfeministiska diskursen där mannen ofta framställs som den onde förövaren¹¹¹. Att den våldsutsatte mannen enligt informanterna på mansenheten i terapeutiska samtal förringar *kvinnans* våld kan förklaras utifrån hegemonisk maskulinitet då mannen försvarar sin överordnade stereotypa manlighet, genom att förminska hennes kontroll över honom¹¹². Detta rationaliserande av kvinnans våld har vi även presenterat i den tidigare forskningen utförd av Miller¹¹³.

4.2.2. Ifrågasättande och skapande av offer samt icke-skapande av offer.

M2 på mansenheten uttrycker att han i mötet med våldsutsatta män funderar på på vilket sätt den destruktiva situationen är ett problem för mannen och om mannen vill ändra på den, men informanten uttrycker att han inte säger det till mannen utan att det bara är något han tänker. M1 på mansenheten säger att ”det är lurigt med våld, där våldet utövas av kvinnan” och att han trots att han är medveten om att det förekommer ibland har svårt att se det våldet. På kvinnoenheten uttrycker informanterna att de inte ifrågasätter den våldsutsatta kvinnans historia och K1 säger att det i det terapeutiska samtalet är viktigt att tro på kvinnan för att inte fastna i misstänksamhet. Hon uttrycker synsättet att kvinnan som blir utsatt för partnervåld inte har något ansvar i våldet. Informanterna på kvinnoenheten uttrycker att kvinnorna ofta uppger sig ha varit delaktiga i våldet och då berättar hjälputövarna för kvinnorna att de inte har något ansvar i det de blivit utsatta för och att det männen gjort mot dem är ett brott. K1 säger att starka kvinnor ofta inte vill se sig som offer och informanten säger att hon måste då *göra* kvinnorna till offer för att få dem att se sitt icke-ansvar:

K1: /.../Alltså de kvinnor som jag träffar här får jag göra till offer. Först.

Vi: Och hur gör du då?

K1: Därför att jag får dem att inse att de är utsatta för brott till exempel, att de inte har makt över det de utsätts för. Så först gör jag dem till offer för att de ska se och sen så får jag hjälpa dem till att inte vara offer. För på något sätt, för att kunna skydda sig, så måste man ju fatta att man är utsatt.

¹¹⁰ Connell, 2008.

¹¹¹ Payne, 1997.

¹¹² Connell, 2008.

¹¹³ Miller, 2005.

Enligt viktimiteringsperspektivet skapar informanten på kvinnoenheten därigenom ett offer av kvinnan genom att förklara hennes ickeansvar till våldet och hon ger henne de centrala egenskaper som ingår i offerrollen. Kvinnorna vill ofta inte se sig som offer då de ser offerrollen som en person utan egen vilja¹¹⁴, men enligt informanten kan alltså offerskapande vara konstruktivt i terapeutiska sammanhang.

På mansenheten uttrycker M2 motsatsen vid samtal med våldsutsatta män:

M2: Jag skulle aldrig säga: du är ett offer här. Jag tror inte ens det är konstruktivt... det väcker fel typ av ... det väcker ju inte... aktören inom en människa, utan det väcker ju mer det passiva – att man är utsatt för någonting, tycker jag.

Informanten på mansenheten ser alltså inte offerskapande som något terapeutiskt konstruktivt. Detta kan enligt viktimiteringsperspektivet bero på att mannen som utsatt inte ses som ett värdigt offer då män i regel är större och starkare än kvinnor¹¹⁵. Utifrån manlighetsperspektivet är offerrollen gentemot kvinnor inte en manlig egenskap, män ska i den rådande samhällsdiskursen inte visa svaghet och framför allt inte gentemot kvinnor¹¹⁶. Informanten beskriver däremot att om den utsatte mannen inte bekräftas av samhället i sin utsatthet riskerar det att leda till att han får föreställningen om att män ”ska ta emot våld ibland” och att den utsatte mannen å sin sida agerar ut sin frustration genom att utsätta någon annan för våld, exempelvis en annan man på krogen. Informanten beskriver att han tror att man på det sättet ”reproducerar /.../ ett våldsamt beteende genom att inte problematisera det i kulturen.”

4.2.3. Skapande av förövare samt icke-skapande av förövare.

I kontrast till informanten på kvinnoenhetens förklaring av offerskapande beskriver en av informanterna på mansenheten att det kan vara konstruktivt att i det terapeutiska samtalet med en våldsutövande man benämna honom förövare:

Vi: Om vi vänder på det och pratar om förövarbegreppet då?

M2: Ja den är ju inte go den heller egentligen. Den innehåller ju väldigt mycket en aktörskomponent, tycker jag, att det är en som är handlingskraftig naturligtvis, då... Men alltså i och för sig, i en... det är ingen som vill vara det, så att den är bra på det sättet behandlingsmässigt. Det skulle man nog kunna säga: att ”Du, har du tänkt på vad det innebär, det du berättar nu? /.../ Jag tror man kallar det här, i tidningar och så när man pratar om familjevåld /.../, då kallas det ju att du är förövare.” Alltså man skulle ju kunna leka med det så på något sätt för att väcka tanken. Och det vill man ju inte vara, va.

¹¹⁴ Tham, 2001.

¹¹⁵ Christie, 2001.

¹¹⁶ Connell, 2008.

Detta som informanten beskriver går i linje med Connells förklaring om att det av de flesta män inte anses manligt att slå en kvinna¹¹⁷ och benämningen av förövare hjälper enligt informanten i det terapeutiska samtalet mannen till att vakna upp och inse sitt felagerande.

På kvinnoenheten säger K1 att hon inte nämner förövarbegreppet i samtal med de våldsutsatta kvinnorna: ”För det är ju också så att skulle jag säga det så skulle hon börja skydda honom. Förstår du? Kvinnorna skyddar männen jättemycket.” Det är alltså enligt informanten inte konstruktivt att i samtalet kalla den våldsutövande mannen för förövare. Walker & Goldner skriver att kvinnor som blir utsatta för våld av sina män ofta försvarar männen genom att bortförklara våldet med att männen egentligen är lidande och i behov av hennes omsorg¹¹⁸.

Under analyseringen av våra resultat har vi fått fram intressanta svar på våra slutfrågor i frågeställningen angående hur de professionella förklarar de roller som konstrueras inom en destruktiv relation. För att strukturera svaren kommer vi därför presentera dessa resultat i en tabell.

Hur benämner professionella utifrån sin enhets könsfokus de olika roller som konstrueras inom partnervåld?

Vem beskriver de som offer och vem beskriver de som förövare?

	Mansenhet	Kvinnoenhet
Man som utövar våld	Begreppet förövare kan vara bra att använda i det terapeutiska samtalet för att få mannen att inse vad han har gjort.	Begreppet förövare inte bra att använda i det terapeutiska samtalet med kvinnan då hon försvarar honom, men han ÄR förövare .
Man som utsätts för våld	Offer dåligt terapeutiskt (inte manligt). Varför ska alla män få bära förövarstämpel bara för att många män har varit onda? Om man inte benämner mannen som offer så skapar man en förövare.	Offer för våldet han blir utsatt för men mannen är förövare historiskt sett. Varför lägga fokus på ett sådant litet problem?
Kvinna som utövar våld	Är offer för omständigheter; omsorgsbrist eller i vissa fall psykiskt sjuk.	Är offer för mannens psykiska/fysiska våld (självförsvar, trackningar). ”hur mycket offer är han och hur mycket förövare är hon?” = ifrågasättande av ansvar
Kvinna som utsätts för våld	Våldet kanske samspel? Men framför allt offer .	Begreppet offer är bra att använda i det terapeutiska samtalet, Senare är det inte bra p.g.a. att kvinnan ska stärkas. (bygg nytt liv)

¹¹⁷ Connell, 2008.

¹¹⁸ Goldner & Walker, 1995.

4.3. Diskursskifte i samhällssynen?

Som vi beskrev i teorikapitlet sorteras samhällsdiskurserna in i hierarkiska ordningar där vissa diskurser har företräde till vad som blir mer kulturellt accepterat än andra; vissa grupper i samhället har företräde till vad som i samhället ses som mest sant. Samhällsdiskursen påverkar och påverkas av hur institutionsdiskurserna ser ut och det råder en spänning däremellan. När tillräckligt många ansluter sig till en viss diskurs tvingas samhället till ett diskursskifte i sanningsmonopolet¹¹⁹. I dagens samhällsdiskurs har kvinnor som blir utsatta för partnervåld störst rätt till offerbegreppet¹²⁰ och alltså skulle enligt Tham kvinnoenheter ha större rätt till statliga medel i behandling av partnervåldsutsatta än mansenheter¹²¹.

Hur ser då diskurserna, alltså institutionsdiskurserna, ut hos de två enheter som vi undersökt? Hos våra två enheter har vi utifrån det vi beskrivit i våra första två teman om hur informanterna betraktar partnervåld som fenomen samt om hur de två olika enheterna bemöter de hjälpsökande sett en viss skillnad i hur de professionella pratar om partnervåld och om rollerna som uppstår i den destruktiva relationen. Vi upplever det som att de två enheternas diskurser skiljer sig från varandra; alltså de professionella på enheterna har två olika sätt att tänka, tycka och tala om fenomenet. Vi kommer därför i det här avsnittet först separerat presentera hur de professionella på de två enheterna pratar om fenomenet för att visa på hur vi upplever att enheternas institutionsdiskurser ser ut. Därefter kommer vi jämföra diskurserna med varandra för att visa på likheter och skillnader för att sedan göra en jämförande helhetsanalys av enheternas institutionsdiskurser.

4.3.1. Mansenhetens institutionsdiskurs – resultat

Informanterna på mansenheten säger att de upplever att mansrollen har förändrats i samhället under det senaste decenniet. De hjälpsökande männen som söker sig till mansenheten är idag enligt informanterna mjukare, mer omvårdande, har lättare att prata om känslor och är mer medvetna om att de inte ska bruka våld än männen som sökte sig till mansenheten på 1990-talet. Informanterna pratar om att de tror att media har hjälpt till att förändra attityder mellan könen, precis som även Hinton beskriver gällande spridande av uppfattningar i samhället¹²². Informanterna säger att män som söker hjälp för sin destruktivitet idag hos dem ofta kommer

¹¹⁹ M. Börjesson, 2003.

¹²⁰ Christie, 2001.

¹²¹ Tham, 2001.

¹²² Hinton, 2003.

innan det fysiska våldet tagit form medan många män som kom till mansenheten förr hade levt en längre tid i en destruktiv relation där de utövade fysiskt våld. Informanterna säger att när mansenheten startade gjorde den det med utgångspunkt i att behandla männens våldsutövande på grund av att kvinnoenheterna såg att det inte räckte med att bara behandla de utsatta kvinnorna. Idag räcker det enligt informanterna på mansenheten inte med att bara behandla männens våldsutövande, trots att män enligt dem är den största gruppen våldsutövare, utan det är även viktigt att bemöta och behandla männens utsatthet. Män som blir utsatta för partnervåld är enligt informanterna på mansenheten än så länge relativt osynliga i samhället. Fler och fler våldsutsatta män börjar söka hjälp på hjälpverksamheterna och informanterna uttrycker att de allt oftare stöter på dessa män i sitt arbete. Institutionsdiskursen har av den anledningen börjat ändras på mansenheten, för att enligt informanterna anpassa verksamheten efter medborgarnas behov. Det finns enligt M2 ett stort utbud av hjälpverksamheter för våldsutsatta kvinnor och barn men för våldsutsatta män är utbudet magert. M1 säger att männen ofta upplever att de inte blir betrodda av hjälpverksamheterna och att även de professionella på den enhet *han* jobbar på ibland fortfarande kan ha svårt att se fenomenet:

M1: Vi kanske är ett bra exempel på hur även vi som är väldigt nära frågan på något vis har svårt att se den. Våra könsroller sitter djupt.

Om inte samhällets hjälpverksamheter accepterar männens utsatthet kan det enligt informanterna leda till att männen istället tar till andra destruktiva beteenden såsom att som nämnts i tema 2 utöva våld mot någon annan man alternativt fysiskt försvara sig mot sin partners våld eller skada sig själv genom exempelvis drogbruk eller självmord.

M1 säger att männen som blir utsatta för våld av sin kvinnliga partner känner sig lika utsatta som informanten upplever att våldsutsatta kvinnor gör, men att männens utsatthet även inbegriper en könsrollsuppfattning. Informanten säger att männen upplever att på grund av sitt kön ska han tåla att ta emot våld men när våldsutövaren är en kvinna och dessutom hans partner blir det en dubbel utsatthet då: ”/.../ man slår också på en manlighet”.

Informanterna beskriver att de tror att det är svårt för samhället att förstå männens utsatthet då män historiskt sett gjort så mycket ont. De beskriver att kulturen definierar begreppet förövare som synonymt med begreppet man och att det av den anledningen är svårt för samhället att acceptera män som offer. De uttrycker att den stigmatiserande förövarstämpeln berör alla män, även de män som inte betar sig illa. En annan förklaring till att fenomenet för många i

samhället är så pass osynligt är enligt informanterna att språkbruket som hjälpverksamheterna har kan avgöra vem som vänder sig dit. Om en utsatt man inte kan identifiera sig med den person som hjälpverksamheterna beskriver att de vänder sig till så söker han inte hjälp där. En del i att förändra diskursen i samhället är att på mansenheterna tillåta och bjuda in utsatta män till att få hjälp med sin utsatthet vilket informanterna på mansenheten enligt egen utsaga är medvetna om och planerar att ta mer hänsyn till i framtiden. M1 säger att han tror och hoppas att det i framtiden kommer skapas hjälpgrupper med våldsutsatta respektive våldsutövare oberoende av kön men att det idag inte finns något underlag varken för att starta hjälpgrupper för utsatta män eller för att starta könsneutrala grupper.

4.3.2. Kvinnoenhetens institutionsdiskurs – resultat

På kvinnoenheten uttrycker informanterna kritik mot det fokus som de menar i dagens samhälle riktas mot våldsutsatta män. Informanterna menar att kvinnor är den stora gruppen som blir utsatta för våld, och uttrycker att det därigenom inte är rimligt att lägga fokus på den lilla gruppen våldsutsatta män. De betonar att män är den stora gruppen som utövar partnervåld och K1 säger att män är vana vid våld genom att de är skolade till ett destruktivt beteende och att det är män som utövar gatuvåldet etcetera. Informanterna uttrycker att våld som utövas av kvinnor mot män nog *finns* och att det troligtvis är lika ångestladdat för de män som blir utsatta som det är för de våldsutsatta kvinnorna. Däremot uttrycker informanterna att de utsatta grupperna inte tillhör samma diskussion och att de utsatta kvinnorna är en större grupp i samhället än utsatta män och därmed är den diskussionen viktigare att lägga fokus på. K1 uttrycker att det inte är kvinnors ansvar att ge männen den hjälp de vill ha utan att ”det behöver de ju prata med sina manliga bröder om”.

K1 säger att våldsutsatta individer nog bemöts olika av hjälpverksamheter beroende på könstillhörighet och etnicitet och att en liten kvinna nog har lättare att bli betrodde i sin utsatthet än en stor man. Informanten säger att samhällssynen idag är att ”män inte får vara små och svaga” och att ”kvinnor inte får vara riktiga skithögar” och att den synen kanske inte är jämställd. K2 säger i liknande ordalag att kvinnors våld är tabu i samhällsdiskursen.

K2 uttrycker att våldsutsattas situation ofta ifrågasätts av sitt nätverk och även av hjälporganisationerna idag, även då det är kvinnor som är utsatta. Informanten säger att för att ge de utsatta kvinnorna rätt stöd behövs mer kunskap hos de som tillämpar lagen om kvinnofridsbrott:

K2: /.../ jag tänker att det behövs mer för att [lagen]¹²³ ska funka i verkligheten. Lagen är bra, men alltid så funkar det inte hela vägen - till polis och domstol och hela vägen igenom. Det behövs mer kunskap om våldet, tror jag. Det är många åtal som läggs ner. Våldigt få där kvinnan anmäler leder till rättegång. Det i sig säger att det behövs mer, att – lagen finns – men det behöver hända andra saker. Just om besöksförbud /.../ det är svårt att få. Det ger inte så stora konsekvenser att överträda. /.../ Polisen blir väl bättre men just domstolar behöver mer kunskap.

Informanten formulerar att samhället måste straffa den som gör fel för att han ska förstå att det han gjort mot sin partner är fel. Hon uttrycker att om mannen inte blir dömd finns det risk att han fortsätter sitt våldsamma beteende, men att det å andra sidan även finns fall där mannen döms men ändå fortsätter utöva våld.

K1 uttrycker att det ligger i den konstruerade kvinnorollen att ta ansvar för mycket i relationerna. Hon beskriver att kvinnorollen har förändrats under de senaste decennierna. Exempelvis nämner hon att hustrun till en alkoholiserad man förr sågs som en hjälte som tog ansvar för familjen medan denna kvinna idag inte är något eftersträvänsvärt ideal.

Båda informanterna på kvinnoenheten nämner etnicitet som en påtaglig faktor i arbetet med de våldsutsatta kvinnorna exempelvis genom att många av de kvinnor som söker sig till kvinnoenheten kommer från andra kulturer.

4.3.3. Jämförande av resultaten

Båda enheterna pratar om att könsroller är befästa i människors medvetanden och att trots att rollerna förändras över tid så är många av könens egenskaper statiska; mannen är enligt mansenheten idag mjukare och mer medveten om att han inte ska bruka våld men han ska ändå fortfarande vara stark och försvara sin manlighet och kvinnan tar enligt kvinnoenheten både förr och nu alldeles för mycket ansvar för saker i relationen som hon inte kan styra över. På mansenheten säger informanterna å andra sidan att männen idag tar ansvar för sin destruktivitet mer genom att de söker hjälp *innan* första slaget.

På mansenheten säger informanterna att män idag får ta ansvar för vad män historiskt sett har gjort illa och att alla män får stämpeln av att vara potentiella förövare. Informanterna på kvinnoenheten säger även de att män idag kanske orättvist får bära denna stämpel men de yttrar att det ändå fortfarande är männen som gör mest illa. Informanterna på mansenheten uttrycker att de ser en fara i att lägga historisk skuld på männen då i de fall mannen blir utsatt för våld och inte blir betrodd av samhället finns risken att han utövar våld mot andra.

¹²³ Informanten säger ”den”.

På mansenheten säger informanterna att kvinnors våld mot män är osynligt i samhällsdiskursen. De utsatta männen får inte samma hjälp som utsatta kvinnor eftersom hjälputbudet till utsatta män i samhället enligt informanterna är magert. Båda enheterna uttrycker att det nog *är* svårare för en utsatt man att bli betrodd än för en utsatt kvinna. Dock säger K2 på kvinnoenheten att det är nog så svårt ibland även för utsatta kvinnor att bli sedda. K1 säger att mäns våld mot kvinnor är ett så pass mycket större problem och att om män som grupp vill ha ökad hjälp får de själva ta ansvar för det.

På kvinnoenheten nämns etnicitet som en stor faktor i deras arbete, medan ämnet på mansenheten knappt berörs. M2 säger vid ett tillfälle att ”/.../ för det kan vi inte påstå att det finns någon sådan överrepresentation här, med utländsk härkomst och våld.”

4.4. Enheternas institutionsdiskurser – jämförande analys.

Utifrån de resultat vi presenterat kan vi se att det verkar som om de två enheterna för två olika diskurser. Den diskurs som förs på kvinnoenheten påminner som vi nämnt om radikalfeminism på det sätt att de berör olikheter mellan kvinnor och män och de lyfter fram det patriarkala systemet där män utövar makt som en bidragande faktor till kvinnors utsatthet¹²⁴. Informanterna på enheten trycker på att män som grupp får ta ansvar för att formera den hjälp de utsatta männen behöver samt att enheten inte har någon kontakt med de utsatta kvinnornas män. Även detta påminner om den radikala feminismen som arbetar för att bilda strukturer som är könsseparerade¹²⁵. Butler menar att om man hela tiden framhäver patriarkatet som orsak till kvinnors utsatthet förstärks patriarkatet och man reproducerar kvinnors utsatthet istället för att stärka dem¹²⁶. Utifrån viktigmiseringsperspektivet kan vi dra liknande paralleller då perspektivet beskriver att om man kallar en utsatt individ för offer stämplas individen och offerskapet blir en central egenskap hos individen¹²⁷.

Som vi nämnt tidigare upplever vi att den diskurs som förs på mansenheten påminner om den liberala feminismen på det sätt att ojämnlighet i samhället förklaras som ett kulturellt problem som genom lagändringar kan förändra synen på det och som genom en generations ökade medvetenhet förs vidare till nästa generation¹²⁸. Institutionsdiskursen har troligtvis ändrats med tiden på grund av att de professionella på mansenheten idag träffar en annan generation av män som enligt informanterna är mer medvetna än män var förr. I takt med detta pratar informanterna om att förändra utbudet på hjälpverksamheten efter det som efterfrågas. På mansenheten förespråkar de professionella att kvinnorna ska få ta del av männens utveckling i terapiarbetet och där ser vi en skillnad mot det de professionella på kvinnoenheten förespråkar: att kvinnorna åtminstone till en början inte ska ha kontakt med männen. Av detta kan vi dra en slutsats om att mansenheten inte förespråkar en radikal feminism, och denna slutsats förstärks också av det som M1 uttrycker om att han har en förhoppning om att det i framtiden kommer bildas hjälpgrupper för partnervåldsutsatta /-utövare oavsett könstillhörighet.

¹²⁴ Payne, 1997.

¹²⁵ Payne, 1997.

¹²⁶ Butler, 2007.

¹²⁷ Tham, 2001.

¹²⁸ Payne, 1997.

Informanterna på mansenheten pratar om att partnervåld där mannen utövar våld mot kvinnan är ett större problem i samhället än det motsatta men att detta konstaterande inte ska förringa de män som faktiskt *blir* utsatta för partnervåld. Informanterna på kvinnoenheten uttrycker medvetenhet om att även män kan utsättas för partnervåld från en kvinna men trycker på att kvinnors utsatthet är så stort så det motsatta knappt är värt att lägga fokus på. Detta kan utifrån ett diskursbegrepp bero på att enheternas institutionsdiskurser befinner sig på olika ställen i samhällsdiskursen. Diskurserna sorteras in i hierarkiska ordningar där vissa diskurser har företräde framför andra¹²⁹. I det här fallet gör vi analysen att den diskurs som ses som sanning i samhället idag är samma som den som kvinnoenheten för, det vill säga att utsatta kvinnor har störst legitim rätt till offerrollen¹³⁰. På grund av att informanterna på mansenheten uttrycker att de utsatta männen har svårt att bli betrodda av samhället, av hjälpverksamheter och även av mansenheten själv; på grund av att lagstiftningen lägger tyngd vid kvinnors utsatthet¹³¹ och på grund av medias icke-uppmärksammande av utsatta män ser vi att den diskurs som förs på mansenheten idag knappt verkar synas i samhället alls. Det tar lång tid för en ny diskurs att ta fäste i samhället, exempelvis har mäns föräldraledighet, som har diskuterats i 40 år först nu börjar närma sig att bli norm på liknande sätt som kvinnors föräldraledighet¹³². För att en grupp ska ses som legitima offer i samhällsbilden krävs enligt Best att vissa kriterier är uppfyllda. Som nämnts i viktimiteringskapitlet ses kvinnor idag som legitima offer när det gäller partnervåld. För att män ska nå samma status är det många steg kvar att ta: många ska vara drabbade, samhället ska tro på det den utsatte säger och relationen mellan offer och förövare ska ha klara gränser där det är otvivelaktigt vem som är ansvarig¹³³.

¹²⁹ Börjesson, 2003.

¹³⁰ Tham, 2001.

¹³¹ SFS Brottsbalken (1962:700) 4:e kap.

¹³² Klinth, 2003.

¹³³ Andersson & Lundberg, 2001.

5. Diskussion och vidare forskning

Att diskurserna ser så olika ut på dessa två olika enheterna kan finnas många förklaringar till. En förklaring är att vad det verkar så träffar enheterna inte samma ”typer” av människor. Exempelvis nämner mansenheten knappt någonting om etnicitet medan kvinnoenheten tar upp det på flera ställen. Vi tror att många av de kvinnor som kommer till kvinnoenheten är i ett akut läge där de flyr från en våldsam man och är i desperat behov av hjälp. På mansenheten verkar männen komma mer frivilligt och efter att de funderat och insett att de behöver hjälp. Männen verkar med andra ord mer motiverade att ta emot hjälp medan kvinnorna troligtvis är i mer akut kris och därmed kanske mindre mottagliga för att förstå vad de blivit utsatta för och vad de behöver göra. Av den anledningen kanske mansenheten har större möjlighet att prata djupare med männen, alltså prata om deras uppväxt och andra faktorer som kan ha spelat in i destruktiviteten medan det på kvinnoenheten är viktigt att få kvinnorna att förstå att de är utsatta för brott och att de behöver ta sig ur situationen fort.

En annan anledning till de skilda diskurserna kan vara att media så smått börjar diskutera männens utsatthet och att mansenheter troligtvis är de som först stöter på de män som pratar om sin utsatthet. Informanterna på mansenheten uttrycker att de länge har träffat utsatta män och att deras utsatthet är jämförbar med kvinnor. Informationen måste börja någonstans för att det ska bli ett diskursskifte i samhället, och vi kanske just nu befinner oss i diskursskiftets första fasen. Informanterna på mansenheten säger att det nu börjar frågas mer och mer om varför inte männens utsatthet förs upp i ljuset och att det efterfrågas mer information om fenomenet än det gjort tidigare.

Dessutom verkar det vara svårare för män att prata om den här utsattheten och därför krävs det nog en annan approach för att få männen att berätta. Samtidigt kan det också vara viktigt för kvinnorna som utsätter männen för våld att förstå att det de gör är lika straffbart som när män utsätter kvinnor för våld. Som en av informanterna på kvinnoenheten uttryckte det gällande män som utsätter kvinnor för våld, att samhället måste straffa den som begår det här brottet för att han ska förstå att han har gjort fel. Om samhället inte straffar den *kvinn*a som utsätter en man för partnervåld så borde väl det med samma argument leda till att inte hon heller inser att hon har gjort fel. Den andra informanten på kvinnoenheten pratar om att hon i samtalet ifrågasätter den våldsutövande kvinnans ansvar till våldet, kan inte det också leda till att kvinnan inte förstår sitt felagerande?

En fjärde anledning till de skilda diskurserna kan vara de genusbaserade perspektiven som vi berört i uppsatsen, det vill säga dels att det som vi tidigare nämnt verkar föras två olika typer

av feministiska diskurser på de två enheterna och dels det faktum att det enbart verkar arbeta kvinnor på kvinnoenheten och män på mansenheten.

Troligtvis spelar alla dessa faktorer in i forandet och användandet av institutionsdiskurserna.

Då vi berättade för informanterna om det ömsesidiga våldet som vi läst om i den tidigare forskningen kände informanterna inte igen sig utifrån sitt arbete. En förklaring till detta kan vara att de som utövar ömsesidigt partnervåld kanske inte söker sig till en hjälpverksamhet då de ser våldet som ett samspel där de båda är lika deltagande alternativt att de av olika anledningar inte vågar prata om det. Därför kanske inte de professionella på våra hjälpverksamheter träffar dessa individer. Dock upplever vi att informanterna på mansenheten ifrågasätter mannens utsatthet när han beskriver sin partners våldsamt och undersöker mannens del i konflikten. Detta tror vi kan bero på att informanterna på mansenheten kanske ser många av konflikterna som sker inom relationerna som ett samspel. Den ena informanten på kvinnoenheten uttrycker att våldet i vissa fall kan byta plats: när den ena slutar slåss så börjar den andre. Vi tror att informanten menar att i vissa fall kanske våldet ligger som ett symptom i förhållandet snarare än hos individerna. Den ena informanten på mansenheten nämner att vissa kvinnor som utövar partnervåld skulle kunna ha en psykisk sjukdom. Denna faktor är inte något som vi sett mycket av i den tidigare forskningen men vi nämnde det i inledningen som något som populärmedia ibland skildrar. Föreställningen i samhället och media om kvinnliga förövare som psykiskt sjuka kanske omedvetet påverkar även hjälputövarnas inställning till fenomenet. Det kan också vara så att informanten i sitt arbete stött på flera utsatta män som berättat om sina partners i de ordalagen.

Utifrån våra resultat ser vi att de kriterier av Best som vi beskrev i slutet av förra kapitlet för att en grupp ska bli accepterat som legitima offer i samhället¹³⁴ inte verkar vara uppfyllda för utsatta män som grupp. Många män kanske *är* drabbade, men det är inget som framgår i media, samhället verkar ha svårt att tro på de utsatta männens historia och rollerna inom partnervåldet verkar svåra att separera från varandra och reda ut vem som är ansvarig för våldet. Frågan är om män som utsatta för partnervåld *över huvud taget* skulle kunna bli accepterade som legitima offer av samhället eftersom precis som när partnervåldsutsatta kvinnor debatterades diskuteras även här de utsatta männens icke-ansvar, att mannen känner förövaren och dessutom med skillnaden att män i regel är starkare än kvinnor och i dagens samhälle har en högre maktposition än vad kvinnor har. Män är alltså inte underdogs och

¹³⁴ Andersson & Lundberg, 2001.

deras utsatthet kanske inte lyssnas på av de som historiskt sett varit mest utsatta för våld. Både samhället, de utsatta männen och även de professionella på mansenheten som vi pratat med har svårt att se mannen som legitimt offer genom att männens berättelser ifrågasätts vilket inte våldsutsatta kvinnors berättelser på kvinnoenheten görs.

Den rådande diskursen på mansenheten är en medvetenhet om att även män kan utsättas för partnervåld av kvinnor, och att dessa män mår lika dåligt som de utsatta kvinnorna. Trots detta uttrycker en av informanterna att han inte tror att offerbegreppet hjälper mannen att komma vidare. Utifrån mansperspektivet kan vi se att detta kan bero på att de professionella undermedvetet tror att män har ännu svårare än kvinnor att se sig själv som offer och att det av den anledningen inte upplevs som konstruktivt att använda offerbegreppet i terapeutiska sammanhang.

Samhällsnormen i Sverige som vi uppfattar den säger att mannen i ett heterosexuellt förhållande ska vara den dominante parten. Vi undrar vad den samhällssynen gör med män som blir utsatta för våld av sin partner, om de över huvud taget förstår att det de blir utsatta för är ett brott. Om det dessutom inte finns någonstans dit de kan vända sig med sina problem, vad leder det till i förlängningen? Enligt M2 kan det leda till att den utsatte mannen tar till våld på andra håll eller som Straus menar att mildare partnervåld från kvinnan kan leda till grövre våld från mannen¹³⁵. Med andra ord drar vi slutsatsen: Att negligera mannens utsatthet kan alltså leda till skapandet av en förövare..?

Förslag till vidare forskning

Vi har under resans gång hittat många aspekter som vi inte berört i vår uppsats som skulle kunna ha varit intressanta. Exempelvis upptäckte vi efter intervjuerna att ett etnicitetsperspektiv skulle ha varit relevant, likaså ett psykodynamiskt perspektiv och ett maktbegrepp. Båda enheternas informanter pratar om barnperspektiv som en viktig del i arbetet och det har vi inte heller haft möjlighet att fokusera på. Dessa faktorer är något som enheterna pratar mycket om men som inte hade (förutom eventuellt maktperspektivet och etnicitetsperspektivet) kunnat ge oss svar på våra frågeställningar.

Ett intressant upplägg skulle också vara att intervjua utsatta män och utsatta kvinnor och att i intervjun använda sig av samma frågor för att kunna jämföra individernas utsagor utifrån ett genusperspektiv.

¹³⁵ Straus, 2005.

Referenslista

Böcker och tidsskrifter:

- Andersson B. & M. Lundberg, 'Kvinnomisshandel som kunskapsfält – att definiera, förklara och hantera ett socialt problem', i M. Åkerström & I. Sahlin (red.), *Det motspänstiga offret*, Studentlitteratur, Lund, 2001, s. 63-91.
- Billinger, K., 'Fokusgrupper - en datasamlingsmetod' i S. Larsson; J. Lilja; K. Mannheimer (red), *Forsningsmetoder i socialt arbete*, Lund, Studentlitteratur, 2005, s. 160-177.
- Bjerkeseth, L., *Den mannlige offerrollen – En intervjustudie av menn som opplever vold fra kvinnelig partner*, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo, Masteroppgave i sosiologi, Oslo, 2010.
- Brottsförebyggande rådet, Brå, *Nationella trygghetsundersökningen 2008. Teknisk rapport, Rapport 2009:3*, Brottsförebyggande rådet, Stockholm.
- Burgess A.W. & A.R. Roberts, 'Crime and victimology', i A.W. Burgess, C Regehr & A.R. Roberts, *Victimology – Theories and applications*, Jones and Bartlett Publishers, Sudbury, Massachusetts, USA, 2010, s. 1-30.
- Butler, J., *Genustrubbel: feminism och identitetens subversion*, Daidalos, Göteborg, 2007.
- Börjesson, M., *Diskurser och konstruktioner: en sorts metodbok*, Studentlitteratur, Lund, 2003.
- Cerulli, C., L. Click, D. Houry, N.J. Kaslow, R.S. Kemball, L.A. McNutt & K.V. Rhodes 'Differences in female and male victims and perpetrators of partner violence with respect to WEB scores', i *Journal of interpersonal violence*, volume 23, nr.8, Sage publications, 2008, s.1041-1055.
- Christie, N., 'Det idealiska offret', i M. Åkerström & I. Sahlin (red.), *Det motspänstiga offret*, Studentlitteratur, Lund, 2001, s. 46-60.
- Connell, R., *Maskuliniteter*, Daidalos, Göteborg, 1999.
- Cook, P.W., *Abused men: the hidden side of domestic violence*, Praeger, Westport, Conn., 1997.
- Elworthy, S., *Makt och kön: en bok om kvinnor*, Wahlström & Widstrand, Stockholm, 1999.
- Esaiasson, P., *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, 3., [rev.] uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2007.
- Goldner, V. & G. Walker, 'The wounded prince and the women who love him', i C. Burck & B. Speed (red.), *Gender, power and relationships*, Routledge, London, 1995.
- Gemzöe, L., *Feminism*, Bilda, Stockholm, 2002.
- Grady, A., 'Female-on-male domestic abuse: uncommon or ignored?' i C. Hoyle, & R. Young, (red.), *New visions of crime victims*, Hart, Oxford, 2002, S. 71-96.
- Hanzén V. & T. Öberg, *Berättelser som inte finns – en studie om män som blir utsatta för våld i en nära relation*, Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet, C-uppsats, Göteborg, 2010.
- Hill, H., 'Befria mannen. Försök till ny genusordning?' i Johansson T. & Kuosmanen J. (red), *Manlighetens många ansikten – fäder, feminister, frisörer och andra män*, Malmö, Liber, 2003, s. 46- 61.
- Hinton, P.R., *Stereotyper, kognition och kultur*, Lund, Studentlitteratur, 2003.
- Howarth, D., *Diskurs*, 1:a uppl., Liber, Malmö, 2007.
- Johansson T. & J. Kousmanen, 'Inledning – vad är mansforskning?' i Johansson T. & Kuosmanen J. (red), *Manlighetens många ansikten – fäder, feminister, frisörer och andra män*, Malmö, Liber, 2003, s. 7-14.
- Johansson, T., *Det första könet?: mansforskning som reflexivt projekt*, Studentlitteratur, Lund, 2000.

- Klinth, R., 'Män gör jämställdhet – eller kan en man vara feminist?' i Johansson T. & Kuosmanen J. (red), *Manlighetens många ansikten – fäder, feminister, frisörer och andra män*, Malmö, Liber, 2003, s. 30-45.
- Kvale, S., *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Studentlitteratur, Lund, 1997.
- S. Larsson, 'Kvalitativ metod – en introduktion', i . Larsson; J. Lilja; K. Mannheimer (red), *Forsningsmetoder i socialt arbete*, Lund, Studentlitteratur, 2005, s. 91-125.
- Lilja, J., 'Problemformulering' i S. Larsson; J. Lilja; K. Mannheimer (red), *Forsningsmetoder i socialt arbete*, Lund, Studentlitteratur, 2005, s. 39-55.
- Lundgren, E., *Våldets normaliseringsprocess*, ROKS, Linköping, 2004.
- Miller, S.L., *Victims as offenders: the paradox of women's violence in relationships*, Rutgers University Press, New Brunswick, 2005.
- Palmberg C. & H. Wasén, *Slagen man: fyra former av mansmisshandel*, Sociologiska institutionen, Stockholms universitet, Examensarbete: påbyggnadskurs i sociologi, Stockholm, 2003.
- Payne, M., *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm, Natur och kultur, 1997.
- Ryen, A., *Kvalitativ intervju – från vetenskapsteori till fältstudier*, Liber, Malmö, 2004.
- Selin, K.H., Rapport 2009:12: Våld mot kvinnor och män i nära relationer: Våldets karaktär och offrens erfarenheter av kontakter med rättsväsendet, Brottsförebyggande rådet, Brå, Stockholm.
- Straus, M.A., 'Women's violence toward men is a serious social problem' i Loseke, D. R., Gelles, R. J. & Cavanaugh, M. M. (red.), *Current controversies on family violence*, 2. uppl., Sage Publications, Thousand Oaks, CA, 2005, s.55-77.
- Svaleryd, K., *Genuspedagogik - En tanke- och handlingsbok för arbete med barn och unga*, Stockholm, Liber, 2006.
- Tham, H., 'Brottsoffrets uppkomst och framtid' i M. Åkerström & I. Sahlin (red.), *Det motspänstiga offret*, Studentlitteratur, Lund, 2001, s. 63-91.
- Thomsson, H., *Reflexiva intervjuer*, 2:a uppl., Studentlitteratur, Lund, 2010.
- Thurén, T., *Vetenskapsteori för nybörjare*, Liber, Malmö, 2007.
- Trost, J., *Kvalitativa intervjuer*, 3:e uppl., Studentlitteratur, Lund, 2005
- Vetenskapsrådet, *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning*, Elanders Gotab, ISBN: 91-7307-008-4
- Wenneberg, S. B., *Socialkonstruktivism: positioner, problem och perspektiv*, 1:a uppl., Liber ekonomi, Malmö, 2001.
- Åkerström, M., 'Annie – en motberättelse' i M. Åkerström & I. Sahlin (red.), *Det motspänstiga offret*, Studentlitteratur, Lund, 2001, s. 265-281.

Internetkällor:

<http://www.dn.se/debatt/fusk-pa-vanlig-svenska>, 2011-05-12

http://svt.se/2.22620/1.402187/omstridd_genusforskare_granskas 2011-05-12

Lagar:

SFS Brottsbalken (1962:700) 4:e kap. Om brott mot frihet och frid.

Information inför intervju

Till att börja med vill vi tacka er för att ni ställer upp på intervjuer och hjälper oss med vår uppsats. Er medverkan i intervjuerna är ovärderliga för oss i vårt arbete.

Uppsatsen är på C-nivå på socionomprogrammet termin 6. Vi har valt att undersöka fenomenet Våld i nära relationer utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv där vi funderar på hur rollerna av offer och förövare skapas. Vi vill i intervjuerna lyssna på er som professionellas syn på fenomenet.

Medverkan i intervjun är självklart frivillig och ni kan, om ni önskar, avbryta er medverkan. Vi kommer använda oss av bandspelare för att spela in intervjun och sedan transkribera de delar som är av intresse för uppsatsen. I uppsatsen kommer ni inte namnges utan vi kommer i den mån det är möjligt se till så det inte framgår vem som har sagt vad. Vi kommer inte heller i uppsatsen benämna enhetens namn men däremot enhetens inriktning och ungefärlig geografisk placering. Det finns ju en risk att ni ändå kan identifieras men eftersom vi inte intervjuar er utifrån era privata åsikter och erfarenheter utan utifrån er profession hoppas vi att ni accepterar vårt försök till avidentifiering. Det som sägs i intervjun kommer stanna hos oss och det inspelade materialet kommer efter transkribering att förstöras för att säkra konfidentialiteten.

Om ni har några frågor är ni välkomna att höra av er!

Med vänliga hälsningar

Kaisa Raumala & Lovisa Sandin

Frågeguide Kvinnoenhet

Vår uppsats kommer handla om partnervåld i heterosexuella parrelationer.

Hur länge har du jobbat här?

Varför utövar någon våld i en relation?

Varför blir någon utsatt för våld i en relation?

Vem kommer hit och söker hjälp för partnervåld?

Vem är den ”typiske” klienten hos er?

(Om den typiska klienten är en kvinna som blir utsatt för partnervåld):

När en kvinna söker hjälp för partnervåld hos er, vad är rutinen då?

Vad ställer ni för frågor?

I vilket skede av våldsprocessen brukar de våldsutsatta kvinnorna söka hjälp? Blir hjälpen olika beroende på var i processen kvinnorna befinner sig?

Vad ger ni kvinnorna för rekommendationer gällande den aktuella relationen i framtiden?

Vi har läst studier som säger att relationsvåldet ofta är ömsesidigt, att båda parter deltar. Hur ser du på det?

När en kvinna söker hjälp för att hon utövar partnervåld, vad är rutinen då?

Vad ställer ni för frågor?

I vilket skede av våldsprocessen brukar de våldsutövande kvinnorna söka hjälp? Blir hjälpen olika beroende på var i processen de befinner sig?

Vad ger ni de våldsutövande kvinnorna för rekommendationer gällande den aktuella relationen i framtiden?

Är det förutbestämt vem som utövar våld och vem som blir utsatt? Är rollerna statiska?

Hur *benämner* ni den som blir utsatt för våld?

Hur *benämner* ni den som utövar våld?

Har ni parsamtal?

Är det något du vill tillägga?

Frågeguide Mansenhet

Vår uppsats kommer handla om partnervåld i heterosexuella parrelationer.

Hur länge har du jobbat här?

Varför utövar någon våld i en relation?

Varför blir någon utsatt för våld i en relation?

Vem kommer hit och söker hjälp för partnervåld?

Vem är den ”typiske” klienten hos er?

(Om den typiske klienten är en man som utövar partnervåld):

När en man söker hjälp för partnervåld hos er, vad är rutinen då?

Vad ställer ni för frågor?

I vilket skede av våldsprocessen brukar männen söka hjälp? Blir hjälpen olika beroende på var i processen han befinner sig?

Vad ger ni männen för rekommendationer gällande den aktuella relationen i framtiden?

Vi har läst studier som säger att relationsvåldet ofta är ömsesidigt, att båda parter deltar. Hur ser du på det?

När en man söker hjälp för att han är utsatt för partnervåld, vad är rutinen då?

Vad ställer ni för frågor?

I vilket skede av våldsprocessen brukar männen söka hjälp? Blir hjälpen olika beroende på var i processen han befinner sig?

Vad ger ni de utsatta männen för rekommendationer gällande den aktuella relationen i framtiden?

Är det förutbestämt vem som utövar våld och vem som blir utsatt? Är rollerna statiska?

Hur *benämner* ni den som utövar våld?

Hur *benämner* ni den som blir utsatt för våld?

Har ni parsamtal?

Är det något du vill tillägga?